

Adviesrapport

**Uitvoering interne PAS-maatregelen Sal-
landse Heuvelrug**

Resultaat bureau-toets

Opdrachtgever

Staatsbosbeheer

Status

Definitief

Colofon

Titel

Uitvoering interne PAS-maatregelen Sallandse Heuvelrug

Subtitel

Resultaat bureautoets natuurwetgeving

Projectcode	Datum	Status
17-097	26 juli 2017	Definitief

Auteur(s)

R. (Rienk) Apperloo, A. (Anton) Alberts, M. (Marco) van der Sluis

Eindredactie

H.J. (Erik) Riphagen

Opdrachtgever

Staatsbosbeheer

© Ecogroen bv

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt, mits onder vermelding van bron en status.

Apperloo, R., Alberts, A. & van der Sluis, M. (2017). Uitvoering Interne PAS-maatregelen Sallandse Heuvelrug. Resultaat bureautoets . Rapport 17-097. Ecogroen bv Zwolle.

Inhoud

1.	Situatieschets	1
1.1	Inleiding	1
1.2	Juridisch kader en documenten	1
1.3	Leeswijzer	3
2.	Maatregelen	4
2.1	Beschrijving Natura 2000-gebied	4
2.2	Beschrijving PAS- en beheermaatregelen	5
3.	Verspreiding beschermde waarden	8
3.1	Natuurnetwerk Nederland	8
3.2	Houtopstanden	8
3.3	Soortbescherming	9
3.4	Gebiedsbescherming	10
4.	Analyse en toetsing gebiedsbescherming	12
4.1	Inleiding	12
4.2	Analyse beheerplan	12
4.3	Verkenning effecten resterende maatregelen	15
5.	Analyse en toetsing soortbescherming	19
5.1	Inleiding	19
5.2	Aanwezige soorten	19
5.3	Mogelijkheden tot vrijstelling	20
6.	Conclusie	23
6.1	Samenvattende conclusies	23
6.2	Vervolg gebiedsbescherming	24
6.3	Vervolg soortenbescherming	24
7.	Geraadpleegde bronnen	25

Bijlagen

- Bijlage 1 Verspreiding Natura 2000-doelen
- Bijlage 2 Verspreiding beschermde soorten
- Bijlage 3 Effectenindicator Sallandse Heuvelrug
- Bijlage 4 Melding boswet

1. Situatieschets

1.1 Inleiding

Staatsbosbeheer beheert delen van twaalf Natura 2000-gebieden in de provincie Overijssel. Door overmatige depositie van stikstof staan diverse Natura 2000 doelen onder druk. Door rijk en provincies is het PAS (Programmatische Aanpak Stikstof) ontwikkeld om stikstofdepositie te beheersen, natuur meer robuust te maken en ruimte voor nieuwe ontwikkelingen te creëren. Diverse maatregelen in en om Natura 2000-gebieden zijn hiervoor nodig. In overleg met Provincie Overijssel neemt Staatsbosbeheer tot midden 2021 diverse PAS-maatregelen op eigen gronden. Ter voorbereiding is een toets aan de wettelijke bescherming van natuurwaarden nodig, te beginnen met een bureauonderzoek. Ecogroen is gevraagd het bureauonderzoek uit te voeren en te beoordelen of de maatregelen in Natura 2000-gebied Sallandse Heuvelrug vergunningvrij zijn en of ontheffing noodzakelijk is.

1.2 Juridisch kader en documenten

1.2.1 Juridisch kader

De Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming (Staatsblad 2016) regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, soorten en houtopstanden. Voor de volledige wettekst van de Wet natuurbescherming verwijzen wij naar: <http://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/2017-01-01>. Onderstaand geven we een samenvatting van de relevante wetteksten.

Kader 2.1 Wet natuurbescherming

Houtopstanden

Hoofdstuk 4 van de Wet natuurbescherming regelen de bescherming van houtopstanden. Verbodsartikelen gelden voor 'houtopstanden' zoals bos, houtwallen, heester- en struikheiden, struwelen of beplantingen van bosplantsoenen, buiten de bebouwde kom (Wnb). Het kappen van bomen of bos moet worden gemeld bij de betreffende provincie. Die kan een kapverbod opleggen. Indien er wel mag worden gekapt, dan moeten nieuwe bomen worden aangeplant.

Gebiedsbescherming (Natura 2000)

Artikelen 2.1 tot en met 2.12 van de Wet natuurbescherming regelen de bescherming van Natura 2000-gebieden (Vogel- en Habitatrichtlijngebieden). Voor Natura 2000-gebieden zijn instandhoudingsdoelen opgesteld voor habitats, soorten, broedvogels en / of niet-broedvogels. In artikel 2.7 verplicht de Wet natuurbescherming om vooraf te beoordelen of ingrepen / activiteiten in of in de nabijheid van Natura 2000-gebieden significant negatieve effecten kunnen hebben op de voor deze gebieden aangewezen instandhoudingsdoelen. Mocht sprake zijn van (significant) negatieve effecten dan kan het aanvragen van vergunning bij bevoegd gezag (veelal de provincie waarbinnen de ingreep of activiteit plaatsvindt) aan de orde zijn.

Soortbescherming

Artikelen 3.1 tot en met 3.11 van de Wet natuurbescherming regelen de bescherming van soorten. De bescherming is opgedeeld in vijf categorieën met soorten:

- Vogels zoals genoemd in de Vogelrichtlijn (artikel 3.1 Wet natuurbescherming), in de praktijk onderverdeeld in:
  - Vogels met jaarrond beschermde nesten zoals Huismus, Gierzwaluw en Buizerd, en
  - Overige vogels wier nesten alleen tijdens het broedseizoen (periode van nestbouw, eileg, broeden en voeren van de jongen op het nest) zijn beschermd;

- Soorten van de Habitatrichtlijn (bijlage IV) en de Verdragen van Bern (bijlage II) en Bonn (bijlage I) zoals bedoeld in artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming;
- Overige nationaal beschermde soorten (artikel 3.10 Wet natuurbescherming), onderverdeeld in:
  - soorten waarvoor provinciaal geen vrijstelling geldt, en
  - Soorten waarvoor provinciaal wel vrijstelling geldt.

Soorten die op nationaal niveau beschermd zijn, kunnen ingedeeld worden in twee categorieën. Provincies mogen besluiten om bepaalde soorten vrij te stellen van bescherming in het kader van ruimtelijke ingrepen, beheer en onderhoud. In de meeste provincies geldt - onder andere voor ruimtelijke ontwikkelingen - een vrijstelling voor een selectie van zoogdieren en amfibieën. Voor de overige soorten gelden vergelijkbare verboden (zie artikel 3.10) als voor soorten van de Habitatrichtlijn en de Verdragen van Bern en Bonn en geldt eveneens een strikte beschermingsstatus.

Voor het overtreden van verbodsartikelen bij ruimtelijke ingrepen is het noodzakelijk om ontheffing aan te vragen bij bevoegd gezag (veelal de provincie waarbinnen de ingreep plaatsvindt). Voor het verkrijgen van een ontheffing dient een uitgebreide rapportage opgesteld te worden waarin o.a. wordt aangegeven hoe gezorgd wordt dat schade tot een minimum beperkt blijft en of compenserende maatregelen aan de orde zijn.

Besluit algemene regels ruimtelijke ordening

De bescherming van het Nationaal natuurnetwerk (NNN; de voormalige EHS) is vastgelegd in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) en uitgewerkt in provinciale verordeningen en bestemmingsplannen. De bescherming van het NNN staat geheel los van de Wet natuurbescherming.

In het Barro staat dat bij provinciale verordening gebieden moeten worden aangewezen die het natuurnetwerk Nederland vormen. De ligging van die gebieden wordt geometrisch vastgelegd. Bij provinciale verordening worden in het belang van de bescherming, instandhouding en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden, regels gesteld omtrent de inhoud van bestemmingsplannen en omgevingsvergunningen. Voor nieuwe ontwikkelingen binnen het NNN, waarbij wordt afgeweken van het bestemmingsplan, geldt een 'nee, tenzij'-afweging. Dit houdt kortweg in dat significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN niet toegestaan is. Regels voor beoordeling van effecten op de EHS in Overijssel zijn vastgelegd in de Omgevingsverordening Overijssel 2009 (Provincie Overijssel 2017).

Aanpak

In onze aanpak maken we onderscheid tussen gebiedsbescherming, soortbescherming, houtopstanden en het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Dit onderscheid komt tot uitdrukking in het verzamelen van de informatie en de effectbeoordeling (de daadwerkelijke toetsing). De effectbeoordeling heeft het niveau van een verkenning. Dit betekent dat we aan de hand van de beschikbare informatie zo goed mogelijk in beeld brengen of er wel/geen vergunning/ontheffingplicht geldt of nader onderzoek noodzakelijk is en/of verdere toetsing nodig is (in de vorm van bijvoorbeeld een Voortoets of mogelijk zelfs Passende Beoordeling).

1.2.2 Documenten en gegevens

Voor de verkenning zijn o.a. de volgende documenten geraadpleegd:

- Het Natura 2000-beheerplan en waar nodig de PAS gebiedsanalyse. Hierin staan immers de beschermde waarden benoemd waarvoor maatregelen worden genomen en waaraan effecten moeten worden getoetst;
- De provinciale omgevingsverordening Overijssel waarin de regels ten aanzien van de bescherming van natuurwaarden (Wet natuurbescherming) en het Overijssels Natuurnetwerk (NNN; voormalige EHS) zijn gesteld. De verordening kan leiden tot vergunnings- of ontheffingsplicht voor de voorgenomen maatregelen;
- Het NDFF-uitvoerportaal voor de verspreidingsgegevens van, binnen Overijssel, beschermde soorten. De gegevens zijn afkomstig uit de periode 2014 – 2016 (afgelopen 3 jaar). Mocht er afgeweken zijn van deze periode dan is dat aangegeven.

Voor een compleet overzicht van geraadpleegde bronnen verwijzen we naar hoofdstuk 7.

1.3 Leeswijzer

Het kader waarbinnen de bureautoets is uitgevoerd is beschreven in hoofdstuk 1. Hoofdstuk 2 beschrijft het Natura 2000-gebied en de voorgenomen PAS-maatregelen die door Staatsbosbeheer in het gebied worden uitgevoerd. Op basis van de verzamelde informatie tijdens de bureaustudie volgt een beschrijving van de verspreiding van de te verwachten beschermde natuurwaarden (hoofdstuk 3; NNN, houtopstanden, soorten en gebieden). Vervolgens volgt de analyse waarin effecten op beschermde gebieden (hoofdstuk 4) en soorten (hoofdstuk 5) uitgewerkt is. Tenslotte wordt beschreven wat de vervolgstappen zijn in het kader van de Wet natuurbescherming (hoofdstuk 6).

2. Maatregelen

2.1 Beschrijving Natura 2000-gebied

Sallandse Heuvelrug

Het Natura 2000-gebied Sallandse Heuvelrug omvat het open heidegebied en aangrenzende bossen van Haarlerberg, Sprengenberg, Holterberg en het Numendal en is gelegen tussen Nijverdal, Holten, Haarle en Nieuw-Heeten.

Het Natura 2000-gebied gaat aan de westzijde over van een besloten bosgebied naar een halfopen cultuurlandschap met boerderijen en woningen. Aan de noordzijde liggen de bossen van de Hellendoornseberg en Elerberg, gescheiden door de N35, de spoorlijn en de uitlopers van de bebouwing van Nijverdal. Aan de oostzijde gaat het gebied over van het besloten Hexelerbos naar een halfopen cultuurlandschap met boerderijen en woningen. In het zuiden is sprake van overgang van heide naar gesloten bos van onder meer het landgoed De Noetselerberg, de Holterberg en het Numendal. Hier bepalen bos, de Holterrenk en in wisselende intensiteit recreatie en woonbebouwing het landschapsbeeld. Elders ontbreekt de bebouwing vrijwel geheel. De overgang in het landschap van het Natura 2000-gebied naar open cultuurlandschap is scherp, zeker aan de westzijde van het gebied.

Landschap

De Sallandse Heuvelrug bestaat uit een glaciale zandrug die een totale lengte heeft van veertien kilometer met een variabele breedte van ongeveer één tot zes kilometer. In het sterk geaccidenteerd terrein bevatten de heuveltoppen (gemiddelde hoogte tussen de 55 en 75 meter boven NAP) de grootste aaneengesloten struikheibegroeiingen van Oost-Nederland met enkele prachtige jeneverbesstruwelen en zure vennen met typische hoogveensoorten. In de lagere delen en op de flanken van de Heuvelrug komt een vochtiger heidetype voor en een bijzonder hellingveentje. De flanken van de stuwwal zijn grotendeels begroeid met naaldbos, loofbos en gemengd bos van verschillende leeftijden.

Op de Sallandse Heuvelrug komen ook het Korhoen en de Nachtzwaluw voor. Het Korhoen is een in West-Europa met uitsterven bedreigde hoender. Op de Sallandse Heuvelrug zijn de belangrijkste gebruiksvormen naast natuur: bosbouw, bewoning, recreatief medegebruik, verkeer en landbouw. Het gebied maakt deel uit van het Nationaal Park de Sallandse Heuvelrug, waarin gericht gestuurd is om zowel de natuur als de recreatie een plek te geven.

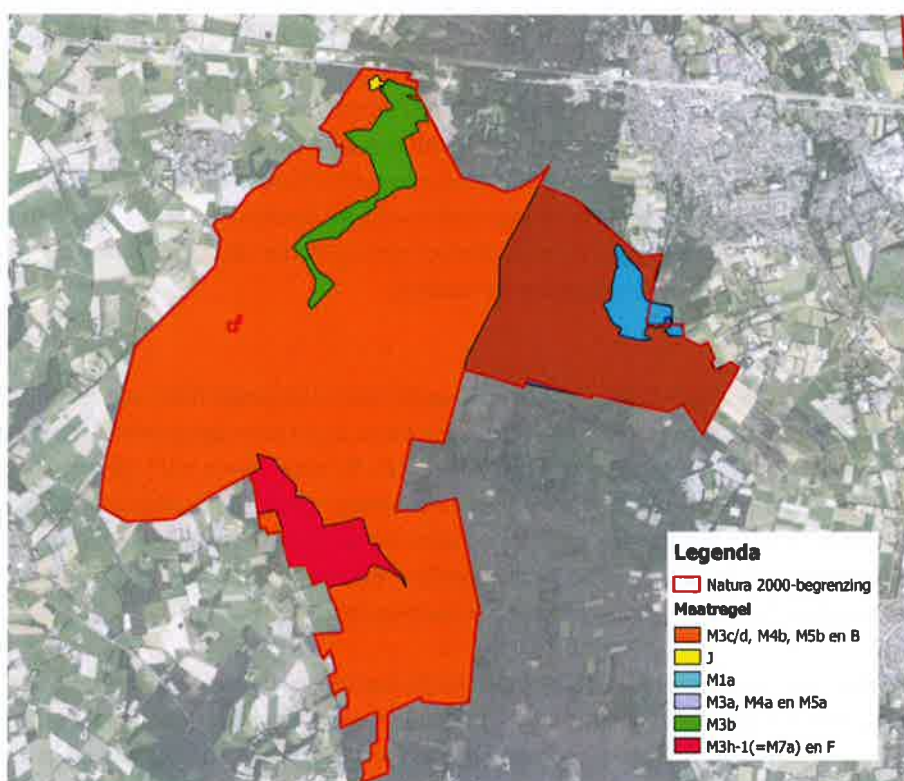
Bedreigingen

Binnen het Natura 2000-gebied zijn de voornaamste knelpunten verzuring en vermessing door een hoge stikstofdepositie. Daarnaast is verdroging een belangrijk knelpunt voor Vochtige heiden en de heideveentjes. Voor het Korhoen vormt de geringe omvang van het leefgebied in de directe omgeving een belangrijk knelpunt. Ook het ontbreken van een extensieve agrarische omgeving en overgangen naar deze extensieve agrarische omgeving vormen een bedreiging.

2.2 Beschrijving PAS- en beheermaatregelen

In het beheerplan zijn zowel PAS-maatregelen uit de gebiedsanalyses opgenomen als (niet-stikstof-gerelateerde) maatregelen. Beide zijn bedoeld voor behoud en ontwikkeling van beschermde waarden waarvoor het N2000-gebied is aangewezen. De -voor Staatsbosbeheer beoordeelde- maatregelen zijn in het beheerplan beschreven (H5.7 vanaf p. 123) en worden in paragrafen 2.2.1 kort samengevat. In figuur 2.1 is een overzicht van de maatregellocaties weergegeven.

Figuur 2.1. Overzicht van de door Staatsbosbeheer uit te voeren maatregelen en hun locaties.

2.2.1 PAS-maatregelen

M1a-1: Bos kappen rond intrekgebied Sasbrinkven.

Het Sasbrinkven ligt op een slecht doorlatende laag. In de omgeving zijn ook leemlaagjes in de bodem aanwezig waarop regenwater richting het ven afstroomt, maar de exacte grootte van het intrekgebied is niet bekend. Aanwezig bos zorgt ervoor dat minder water richting het ven afstroomt, water wordt grotendeels opgenomen door boomwortels en verdampt. Een globale inschatting is dat na reeds uitgevoerde boskap in januari 2012 nog max. 10 ha bos verwijderd moet worden nabij het ven.

M3a: Op kleine schaal plaggen/chopperen en bekalken.

Op kleine schaal plaggen/chopperen en bekalken zorgt voor meer structuur en het tegen gaan van verzuring. Hieronder valt ook het bekalken van delen die circa 10 jaar terug zijn geplagd en waarop zich nog

geen dikke strooisellaag heeft ontwikkeld (plaggen/chopperen: maximaal 2 ha/jaar). Het op grotere schaal toepassen van steenmeel/dolokol is een effectieve goede methode om de effecten van verzuring en verarming van de mineralensamenstelling in heidesystemen tegen te gaan.

M3b: Bosomvorming van noordelijk deel heide.

Er zal 77 ha bos omgevormd worden op het noordelijke deel van de heide. Daarnaast wordt plaatselijk de strooisellaag verwijderd om verzuuring tegen te gaan of om zandige plekken te creëren.

M3c: Verbeteren vegetatiestructuur heide en afwisseling voedselarme en voedselrijkere delen.

M3c wordt gerealiseerd door relatief intensief beheer: kleinschalig maaien, zandplekken maken, frezen, bosrandbeheer, opslagbeheer, aanleggen akkertjes in de heide en langs de rand, branden, drukbegrazing met schapen.

M3d: Extensieve begrazing met runderen.

Het begrazen van het oude heideareaal, waarbij door het extensieve karakter de microstructuur binnen de oude heide wordt aangebracht en mest wordt toegevoegd. De oude heide wordt door de extensieve begrazingsdruk geleidelijk verjongd.

M3h-1 (=M7a): Bos rondom Holterheide verwijderen (inclusief deels strooisellaag verwijderen).

Rondom de Holterheide wordt de gradiënt van droge heide naar omliggende extensieve percelen bij Helhuizen gerealiseerd.

M4a: Strooisel verwijderen, plaggen/ chopperen en delen bekalken.

M4a wordt uitgevoerd om zandige plekken te creëren langs de randen van de heide en in open plekken. Waarbij ook delen bekalkt worden. Tussen de Jeneverbesstruwelen met een omvang van 2 hectare of meer wordt langs de randen en op open plekken geplagd en eventueel licht bekalkt om verjonging van Jeneverbes te stimuleren. Deze ingreep vindt verspreid over het Natura 2000-gebied plaats.

M4b: Inzet drukbegrazing met schapen

Na drukbegrazing wordt het gebied met jeneverbesstruwelen enkele jaren met rust gelaten. Deze maatregel wordt uitgevoerd voor het versterken van het habitatype jeneverbesstruwelen.

M5a: Kleinschalig plaggen (chopperen) en bekalken.

Nabij het habitatype heischrale graslanden en op kansrijke plekken qua abiotiek (maximaal enkele ha. in combinatie met 3a) wordt kleinschalig geplagd. Hierbij wordt op sommige delen ook bekalking toegepast.

M5b: Vlakvormig maaien.

Maaien gebeurt nabij het bestaande areaal van heischrale graslanden en op kansrijke plekken voor de ontwikkeling van dit habitatype. Verder wordt er ook gefreesd en bekalkt (enkele ha).

2.2.2 Beheermaatregelen

B: Tijdelijk bejagen en wegvangen predatoren.

Vos, zwarte kraai en havik zijn soorten waarvan bekend is dat ze de korhoenders op de Sallandse Heuvelrug prederen. Door de zeer kleine populatieomvang van het Korhoen kan predatie grote invloed hebben. Om het risico op uitsterven van het Korhoen te verkleinen worden deze soorten bejaagd (vos en zwarte kraai) dan wel verplaatst (havik).

F: Zoneren recreatie op de heide.

Bij omvorming van bos naar heide mag het negatieve effect van recreatie niet toenemen. Dit heeft tot gevolg dat een aantal wegen en paden op deze omvormingslocaties wordt verlegd of verwijderd. Middels zonering kan recreatieve groei wel plaatsvinden op andere locaties. Het gaat dan om uitbreiding van de padenstructuur in bosgebieden en gebieden buiten de Natura 2000 begrenzing.

J: Verwijderen bos rond Kleine Plas.

Om uitbreiding van het areaal vochtige heide te realiseren wordt circa 4 hectare bos verwijderd rond de Kleine Plas. Het bos wordt gekapt om de verdamping van water te beperken.

3. Verspreiding beschermde waarden

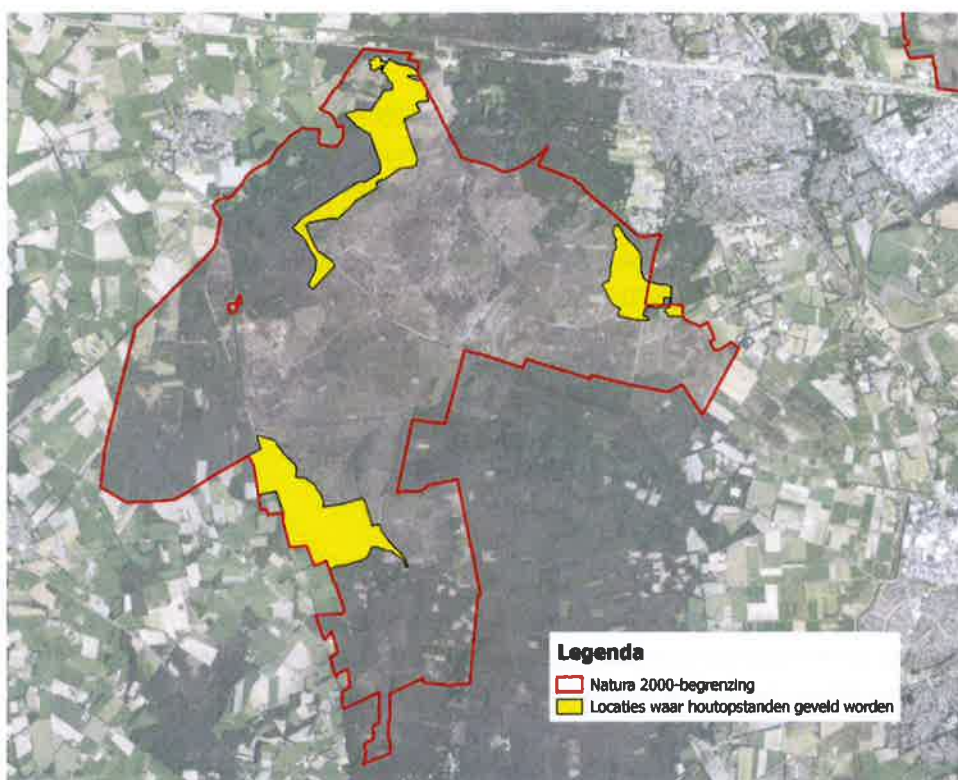
3.1 Natuurnetwerk Nederland

Het gehele terrein binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied vormt een onderdeel van het NNN. De maatregelen vinden plaats binnen deze grenzen en worden toegepast op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied. Daarnaast is er geen sprake van een wijziging van bestemming en is er geen omgevingsvergunning nodig waarmee afbreuk aan de bescherming van (oppervlak en samenhang van) de NNN mogelijk wordt. Op basis van deze constatering is aangenomen dat de effectbeoordeling Wet natuurbescherming of het Natura 2000-beheerplan voldoende inzicht biedt in de te verwachten effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van de NNN. Daarmee ontstaat geen strijd met de in de Omgevingsverordening beoogde bescherming van de NNN. Vervolgstappen ten aanzien van de NNN zijn niet noodzakelijk.

3.2 Houtopstanden

De Wet natuurbescherming geldt voor 'houtopstanden' zoals bos, houtwallen, heester- en struikheggen, struwelen of beplantingen van bosplantsoenen, buiten de bebouwde kom (Wnb). Het kappen van bomen of bos moet worden gemeld bij de betreffende provincie. Die kan een kapverbod opleggen. Indien er wel mag worden gekapt, dan moeten nieuwe bomen worden aangeplant.

Wanneer een maatregel wordt toegepast als instandhoudingsmaatregel of passende maatregel voor het Natura 2000-gebied is het kapverbod niet van toepassing. Alle PAS-maatregelen zijn onderdeel van instandhoudingsmaatregelen of passende maatregelen voor Natura 2000-gebied. Hiernaast blijft de afspraak tussen Staatsbosbeheer en provincie Overijssel onverkort van toepassing (bijlage 4). Er is daarom geen melding en (onthefing) herplant(plicht) vereist. Geadviseerd wordt om bij het bevoegd gezag te melden waar en wanneer bomen worden gekapt. In figuur 3.1 is een overzicht weergegeven waar houtopstanden geveld worden.

Figuur 3.1. Overzicht van de locaties waar houtopstanden geveld worden.

3.3 Soortbescherming

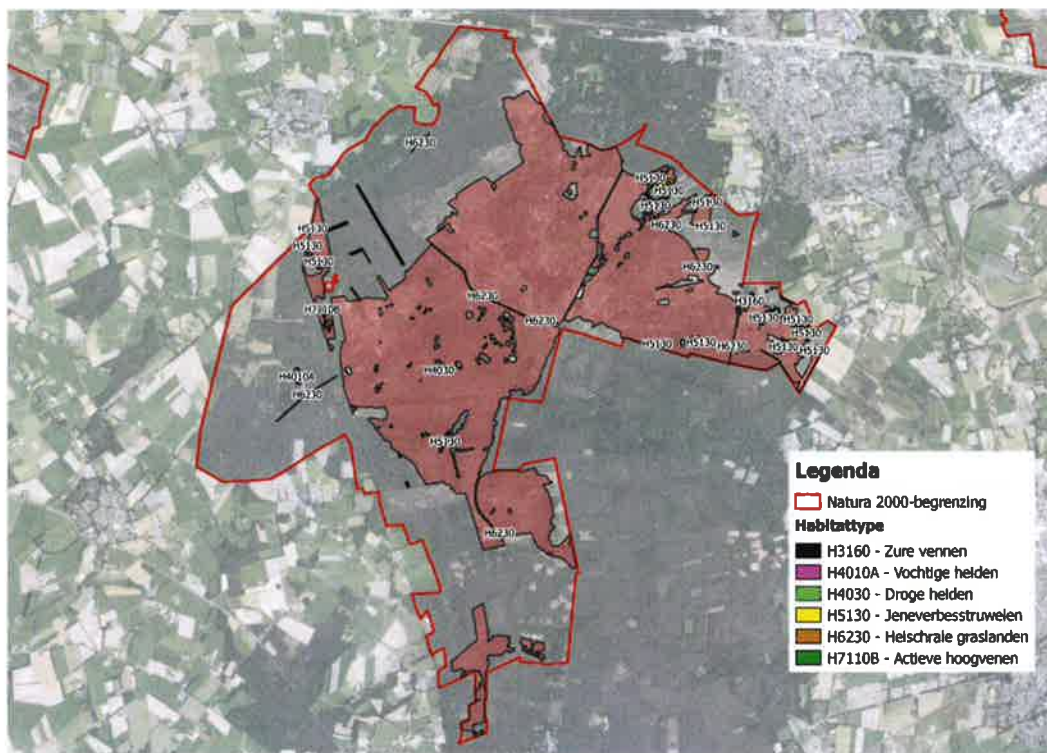
Voor het hele Natura 2000-gebied is bepaald welke en ook waar beschermde soorten aanwezig zijn. Tabel 3.1 geeft een overzicht van de soorten die extra aandacht verdienen. In de bijlages zijn kaarten opgenomen met verspreidingsgegevens van een aantal van deze soorten (NDFF 2017 en expert judgement):

Tabel 3.3.1. Te verwachten beschermde soorten binnen Sallandse Heuvelrug.

Herpetofauna	Zoogdieren	Dagvlinders	Jaarrond beschermde nesten
Hazelworm	Boommarter	Aardbeivlinder	Buizerd
Heikikker	Das	Zilveren maan	Havik
Kamsalamander	Eekhoorn		Sperwer
Levendbarende hagedis	Franjestaart		Wespendief
Poelkikker	Gewone grootoorvleermuis		
Zandhagedis	Rosse vleermuis		
	Watervleermuis		

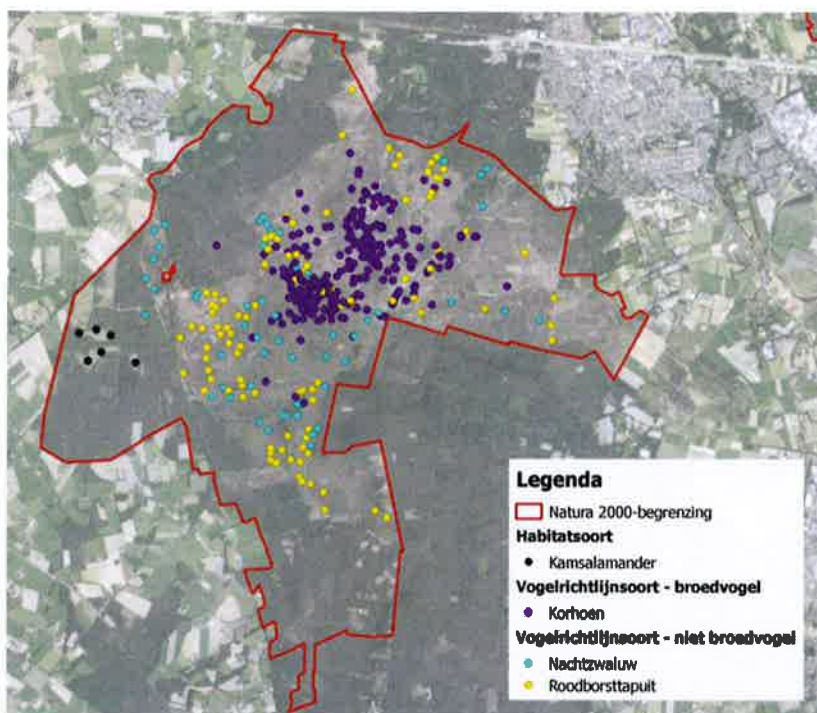
3.4 Gebiedsbescherming

Om een beeld te schetsen van de verspreiding van habitattypen en -soorten hebben we kaartmateriaal opgesteld. Een overzicht met de in de instandhoudingsdoelen opgenomen habitattypen en habitatsorten zijn weergegeven in figuur 3.2 en 3.3. In de bijlages van dit rapport zijn gedetailleerde kaarten opgenomen van de verspreidingsgegevens (NDFP 2017; o.a. ten opzichte van maatregellocaties).

Figuur 3.2. Overzicht van de aanwezige habitattypen binnen de grenzen van het Natura 2000-gebied.

Figuur 3.3. Overzicht van de waarnemingen van habitatsoorten binnen de grenzen van het Natura 2000-gebied.

4. Analyse en toetsing gebiedsbescherming

4.1 Inleiding

Voordat nadere toetsing aan de orde is, is bepaald welke maatregelen benoemd en getoetst zijn in het beheerplan. Zodra een beheerplan definitief is vastgesteld, vormt het beheerplan het beoordelingskader voor vergunningplicht. Wanneer een maatregel benoemd en getoetst is in het beheerplan, dan zijn in het kader van de gebiedsbescherming geen vervolgstappen noodzakelijk (Wnb Artikel 2.9). Wel kunnen voorwaarden gelden, die opgenomen zijn in voorliggende rapportage.

Wanneer een maatregel niet benoemd of afdoende getoetst is in het beheerplan dient het effect van de maatregelen te worden getoetst op de instandhoudingsdoelen voor het Natura-2000 gebied. Binnen voorliggend onderzoek is verkend of bij uitvoering van de maatregel sprake kan zijn van negatieve effecten.

Om hiervan een beeld te vormen zijn de instandhoudingsdoelen en de beschikbare informatie over de verspreiding van kwalificerende waarden geraadpleegd (NDFP 2017, Beheerplan Sallandse Heuvelrug, eigen gebiedskennis). Door deze informatie te combineren met de locaties van maatregelen ontstaat inzicht in mogelijke interactie. Per maatregel is aan de hand van de effectindicator, de locaties van te nemen maatregelen, de aanwezigheid van kwalificerende waarden (habitattypen en leefgebieden van soorten) en expert judgement bepaald of negatieve effecten kunnen optreden op instandhoudingsdoelen voor het Natura 2000 gebied Sallandse Heuvelrug.

Indien negatieve effecten niet kunnen worden uitgesloten, zijn vervolgstappen nodig. Dit kan bijvoorbeeld het uitvoeren van een Voortoets of zelfs het opstellen van een Passende Beoordeling zijn. Omdat de maatregelen worden uitgevoerd in het kader van het Programma Aanpak Stikstof, wordt door de werkzaamheden veroorzaakte tijdelijke toename van stikstofdepositie op daarvoor gevoelige natuurwaarden buiten beschouwing gelaten. PAS-maatregelen zijn conform landelijke afspraken hiervan vrijgesteld.

4.2 Analyse beheerplan

Veel maatregelen zijn in het beheerplan beschreven en getoetst. Als een maatregel beschreven en getoetst is in het beheerplan én de conclusie is dat de maatregel (onder voorwaarden) vergunningvrij kan worden uitgevoerd, dan hoeft niet nader te worden getoetst. In enkele gevallen is de conclusie dat effecten niet zijn uit te sluiten. Dan is nader onderzoek en verdere toetsing noodzakelijk. In de volgende paragrafen werken we uit in hoeverre de PAS- en beheermaatregelen getoetst zijn in het beheerplan.

4.2.1 Beheerplan Sallandse Heuvelrug

Het beheerplan is definitief vastgesteld op 13 juli 2016. Alle PAS-maatregelen zijn in H5.8 (vanaf p. 149 van het beheerplan) beschreven. In H6.5 (vanaf p. 206 van het beheerplan) is de effectbeoordeling beschreven. Beoordeeld zijn de *gebruiksfase* en de *uitvoeringsfase* (zie ook kader 4.1).

Kader 4.1 Fase beschrijving

In het beheerplan wordt onderscheid gemaakt tussen 'Uitvoeringsfase' en 'Gebruiksfase'. Werkzaamheden die vallen onder 'Gebruiksfase' zijn vergunningvrij. Werkzaamheden die vallen onder 'Uitvoeringsfase' behoeven in een aantal gevallen nadere toetsing. Om te bepalen of de maatregelen vrijgesteld zijn in het beheerplan is het daarom nodig deze fases verder te definiëren.

Uitvoeringsfase

In voorliggende rapportage wordt werkzaamheden onder de uitvoeringsfase geschaard wanneer fysiek in het gebied wordt ingegrepen om de maatregel tot stand te brengen. Het gaat om effecten als direct gevolg van de uitvoering. Optische verstoring, oppervlakteverlies, versnippering en mechanische effecten zijn voorbeelden van effecten die in deze fase optreden.

Gebruiksfase

In voorliggende rapportage wordt werkzaamheden onder de gebruiksfase geschaard wanneer deze optreden na uitvoering van de maatregel. De fysieke werkzaamheden zijn al geruime tijd afgerond, effecten treden op als gevolg van de uitgevoerde maatregel. Een voorbeeld van een effect dat in deze fase optreedt is vernatting van omliggende habitattypen.

Voor de maatregelen geldt:

1. Effecten na uitvoering van de maatregel (Gebruiksfase)

Voor de maatregelen is de interactie met andere habitattypen reeds beoordeeld. De conclusie van deze beoordeling is dat negatieve effecten op andere habitats uitgesloten zijn. Er zijn geen maatregelen opgenomen die strijdig zijn met de instandhoudingsdoelen.

Het effect na uitvoering van de maatregel is beoordeeld. Negatieve effecten op andere habitats zijn uitgesloten. Vergunningplicht is niet aan de orde.

2. Effecten tijdens de uitvoeringsfase

Maatregelen uit de categorie aanvullend beheer kunnen behoren tot het beheer wat in hoofdstuk 4 al beoordeeld is bij het reguliere natuurbeheer. De conclusies van deze beoordeling kunnen dan voor dat aanvullende beheer gebruikt worden. Voor de overige maatregelen kunnen de effecten van de uitvoeringsfase nog niet worden beoordeeld. Hiervoor mist specifieke informatie over de wijze van uitvoering. Voor deze maatregelen geldt dat de uitvoerder voorafgaand aan de uitvoering bepaalt of tijdens de uitvoeringsfase negatieve effecten kunnen optreden op soorten en habitattypen waarvoor instandhoudingsdoelstellingen gelden. Mocht dat zo zijn, dan bepaalt de uitvoerder op welke wijze deze negatieve effecten zijn te voorkomen. Het gaat dan bijvoorbeeld om het werken met aangepast materieel, het werken op een aangepast tijdstip of het ontzien van habitattypen bij de keuze van aan en afvoerroutes. De werkwijze tijdens de uitvoering dient vervolgens door de uitvoerder vooraf ter goedkeuring voorgelegd te worden aan de provincie Overijssel (bevoegd gezag). Wanneer negatieve effecten als gevolg van de uitvoering niet kunnen worden uitgesloten, is een vergunning nodig voor de uitvoering van de maatregel (zie Beheerplan hoofdstuk 8).

Effecten tijdens de uitvoeringsfase zijn nog niet voor alle maatregelen beoordeeld. De volgende PAS-maatregelen vallen in de categorie aanvullend beheer: M1a-1, M3a/b/c/d, M3h-1, M4a/b, M5a/b en M7a. Effecten van deze maatregelen gedurende de uitvoering zijn beoordeeld in hoofdstuk 4 (Beheerplan). Tabel 4.1 geeft een samenvatting van de conclusies en worden in paragraaf 4.2.2 nader toegelicht.

Tabel 4.1. Beoordeling van de maatregelen in het Beheerplan.

Maatregel	Beoordeling maatregel in Beheerplan op	Conclusie: Vergunningvrij	Voorwaarden of toelichting
M1a-1: Bos kappen rond intrekgebied Sasbrinkven	nvt	Nee	Niet benoemd. Beoordeling nodig.
M3a: Op kleine schaal plaggen/chopperen en bekalken	p. 96 Verwijderen top laag	Ja	
M3b: Bosomvorming van noordelijk deel heide	nvt	Nee	Niet benoemd. Beoordeling nodig.
M3c: Verbeteren vegetatiestructuur heide en afwisseling voedselarme en voedselrijkere delen	p. 96-97 Begrazen en rasteren, onderhouden natuurkikkertjes binnen N2000 gebied	Ja	
M3d: Extensieve begrazing met runderen	p. 96 Begrazen en rasteren	Ja	
M3h-1: Bos rondom Holterheide verwijderen (incl. deels strooisellaag verwijderen)	nvt	Nee	Niet benoemd. Beoordeling nodig.
M4a: Strooisel verwijderen, plaggen/ chopperen en delen bekalken	p. 96 Verwijderen top laag	Ja	
M4b: Inzet drukk begrazing met schapen	p. 96 Begrazen en rasteren	Ja	
M5a: Kleinschalig plaggen (chopperen) en bekalken	p. 96 Verwijderen top laag	Ja	
M5b: Vlakvormig maaien	nvt	Nee	Niet benoemd. Beoordeling nodig.
B: Tijdelijk bejagen en wegvangen predatoren	p. 97-98 Faunabeheer en schadebestrijding	Ja	
F: Zoneren recreatie op de heide	p. 99-100 Totaal van recreatieve activiteiten op wegen en paden	Ja	Negatief effect te verwachten, maar met mitigerende maatregelen weg te nemen.
J: Verwijderen bos rond Kleine Plas	nvt	Nee	Niet benoemd. Beoordeling nodig.

4.2.2 Toelichting op tabel

M1a-1, M3b en M3h-1: Verwijderen bos

Voor de maatregelen M3b en M3h-1 geldt dat het kappen van bos in het kader van natuurbeheer niet beoordeeld is in het beheerplan. De maatregelen zijn daarmee nog niet getoetst en moeten nader worden beoordeeld. De maatregelen zijn niet per definitie vergunningvrij.

M3a/c/d, M4a en M5a: Plaggen, chopperen, bekalken e.d. van heiden

Het plaggen, chopperen e.d. is gebonden met de habitattypen Droge heide, Heischrale graslanden en Jeneverbesstruweel. Een eventueel negatief effect van deze maatregel is verwaarloosbaar te beschouwen. De maatregelen zijn vergunningvrij.

M5b: Vlakvormig maaien

De maatregel M5b: vlakvormig maaien wordt niet beoordeeld in het beheerplan. De maatregelen moet nog nader worden getoetst. De maatregel is niet per definitie vergunningvrij.

M3c, M4b en M5b: Drukbe grazing op heiden

Drukbe grazing vindt alleen plaats op de habitattypen Droge heide, Heischrale graslanden en Jeneverbesstruweel. In het beheerplan is beoordeeld dat een eventueel negatief effect van deze maatregel op deze habitattypen als verwaarloosbaar te beschouwen is. De maatregelen zijn beoordeeld als vergunningvrij.

Beheermaatregel B: Tijdelijk bejagen en wegvangen predatoren

Faunabeheer en schadebestrijding hebben geen negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen en mogelijk een positief effect op de populatiegrootte van het Korhoen. Het jagen en wegvangen van predatoren is vergunningvrij. In het beheerplan is beoordeeld dat mogelijke effecten als gevolg van deze maatregel op alle habitatype of -soorten verwaarloosbaar is .

Beheermaatregel F: Zoneren recreatie op de heide

Alle recreatieve activiteiten op het land vinden plaats op wegen en paden. Een aantal paden en wegen doorsnijdt het kerngebied van het korhoen. Het korhoen is vrij gevoelig voor verstoring, de verstoringafstand is minimaal 200 meter (Altenburg & Wymenga, 2009). De effecten van verstoring door recreatieve activiteiten wordt teniet gedaan door het nemen van mitigerende maatregelen ten behoeve van het vergroten en verbeteren van het leefgebied van het korhoen. Er is geen sprake van een negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen en andere vogelrichtlijnsoorten die gevoelig kunnen zijn voor verstoring, mits mitigerende maatregelen in acht genomen worden.

Beheermaatregel J: Verwijderen bos rond Kleine Plas

Het kappen van bos heeft mogelijk een negatief effect en is niet beoordeeld in het beheerplan. Nader onderzoek is nodig om te bepalen wat de exacte invloed van de maatregel is. De maatregel is niet per definitie vergunningvrij.

Met uitzondering van maatregelen M1a-1, M3b, M3h-1, M5b en J zijn de maatregelen allemaal beoordeeld als vergunningvrij. Ten opzichte van habitattypen en -soorten hebben de maatregelen mogelijk (significant) negatieve effecten. Een verdere beoordeling is nodig voor deze maatregelen en wordt in hoofdstuk 4.3 verder uitgewerkt.

4.3 Verkenning effecten resterende maatregelen

4.3.1 Beoordeling ligging habitattypen en leefgebied habitatsoorten

We hebben een eerste beoordeling uitgevoerd van de mogelijke effecten op habitattypen. We hebben daarvoor alle maatregelen in GIS een overlay gezet om te bepalen of er sprake is van overlap van maatregelen met habitatype en -soort. Uiteraard is de kans op een effect het grootst als een maatregel daadwerkelijk binnen een habitatype of leefgebied van habitatsoort plaatsvindt.

Tabel 4.4.2. Overzicht overlap maatregelen en habitatype en -soort. X= Overlap; O= Bufferzone (200m)*; p= overlap niet uit te sluiten.

	M1a-1: Bos kappen rond intrekgebied Sasbrinkven.	M3b: Bosvorming van noordelijk deel heide.	M3h-1: Bos rondom Holterheide verwijderen (incl. deels strooisellaag verwijderen).	M5b: Vlakvormig maaien.	J: Verwijderen bos rond Kleine Plas.
H3160: Zure vennen	O			X	
H4010A: Vochtige heiden	O			X	
H4030: Droge heiden	X	O/x	X	X	
H5130: Jeneverbesstruwelen	O	/O		X	
H6230: Heischrale graslanden	O	/O	O/	X	
H7110B: Actieve hoogvenen				X	
H1166: Kamsalamander	P	P	P	X	P
A107: Korhoen	P	O	P	X	P
A224: Nachtzwaluw	P	O	O	X	P
A276: Roodborsttapuit	X	X	X	X	P

*Uit voorzorg is er een ruime bufferzone ingesteld van 200m. Gebaseerd op de aard van de werkzaamheden en de denkbare effecten die op kunnen treden is een zone van 200m ruim genoeg om mogelijke effecten op beschermde waarden van werkzaamheden die buiten deze zone plaats vinden uit te sluiten.

Uit de beoordeling volgt dat de maatregelen op diverse locaties overlappen met de habitattypen en leefgebieden van habitatoorten. Daarnaast liggen verschillende maatregellocaties binnen de bufferzone van de habitattypen. Alle maatregelen vertonen een potentieel overlap met de habitatoorten. Kamsalamander is vaak lastig aan te tonen en daarnaast zijn vogels zeer mobiel. Uit deze analyse blijkt dat de maatregelen M1a-1, M3b, M3h-1, M5b en J worden meegenomen in een verkennende effectbeoordeling.

4.3.2 Effectbeoordeling

Als gevolg van de voorgenomen maatregelen kunnen op verschillende wijze effecten optreden. Er is vaak sprake van tijdelijke effecten (tijdens de uitvoering) en permanente effecten. De permanente effecten zijn de effecten die optreden als gevolg van de maatregel.

Voor elk van de te beoordelen maatregelen hebben we geanalyseerd of er sprake is van effectmechanismen die schadelijk zijn voor het betreffende instandhoudingsdoel, zowel op korte als lange termijn. Daarvoor is gebruik gemaakt van de effectenindicator (zie bijlage 3). Op basis van de effectenindicator, de ligging en aard van de maatregelen vragen vooral de volgende effectmechanismen aandacht:

1. Verzuring door N-depositie uit de lucht;
2. Vermesting door N-depositie uit de lucht;
3. Vernatting;
4. Verstoring door mechanische effecten en optische verstoring;
5. Verstoring door geluid en trillingen;
6. Oppervlakteverlies;
7. Versnippering.

De door werkzaamheden veroorzaakte tijdelijke toename van stikstofdepositie op daarvoor gevoelige natuurwaarden (1,2), wordt buiten beschouwing gelaten voor PAS-maatregelen. Deze zijn conform landelijke afspraken hiervan vrijgesteld.

M1a-1, M3b, M3h-1 en J: Bos kappen.

Tijdelijke effecten

Ten behoeve van kap van bos worden er transportroutes aangelegd en er wordt materieel ingezet. Hierbij is sprake van mogelijke mechanische effecten (4) en optische verstoring (4). Alle habitattypen zijn hier gevoelig voor. De kwalificerende soorten zijn daarnaast gevoelig voor verstoring door geluid (5).

Permanente effecten

Door het verwijderen van bomen kan er verandering in verdamping optreden met als gevolg vernatting (3) van het terrein. Vernatting is een effect dat optreedt op lange termijn, oftewel in de gebruiksfase. De gebruiksfase is reeds beoordeeld in het Natura 2000-beheerplan. De beoordeling concludeert dat er geen negatieve effecten optreden op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebied Sallandse Heuvelrug.

Daarnaast is het ook mogelijk dat er oppervlakteverlies (6) en/of versnippering van leefgebied (7) optreedt door het kappen van bos. De kwalificerende soorten Kamsalamander, Korhoen en Roodborsttapuit zijn gevoelig voor deze effecten als gevolg van boskap. Negatief effect als gevolg van versnippering (7) en oppervlakteverlies (6) op Nachtzwaluw is onwaarschijnlijk. Nachtzwaluw heeft juist baat bij boskap en heideherstel.

Tenslotte voor beheermaatregel J geldt dat er ook verstoring op kan treden door verzuring (1) en vermessing (2) door stikstofdepositie uit de lucht. De overige maatregelen worden getroffen in het kader van het PAS en zijn landelijk vrijgesteld.

M5b: Vlakvormig maaien.

Tijdelijke effecten

Ten behoeve van het vlakvormig maaien dienen er transportroutes te worden aangelegd en er wordt materieel ingezet. Hierbij is sprake van mogelijke mechanische effecten (4) en optische verstoring (4). Alle habitattypen zijn hier gevoelig voor. De habitatsoorten zijn daarnaast gevoelig voor verstoring door geluid (5).

Permanente effecten

Mogelijk treedt er voor enkele kwalificerende waarden oppervlakteverlies (6) en/of versnippering (7) op. Nadere specificering van de maatregel(locatie) is nodig om effecten gedetailleerder te kunnen bepalen. Een aantal habitattypen en leefgebieden profiteren juist van de maatregelen (Bijvoorbeeld de habitattypen Heischrale graslanden en Droge heiden).

Uit de effectbeoordeling concluderen wij dat tijdens de uitvoeringsfase verstoring door mechanische effecten, optische verstoring, verstoring door geluid en licht niet uit te sluiten zijn. Daarnaast bestaat de kans op permanente effecten in de vorm van versnippering en oppervlakteverlies. Gebaseerd op de aard van de werkzaamheden en de te verwachten effecten zijn (significant) negatieve effecten niet direct uit te sluiten voor maatregelen M1a-1, M3b, M3h-1, M5b en J.

Doordat de precieze locaties voor het uitvoeren van de maatregelen onbekend zijn, zijn de maatregellocaties ruim ingetekend. Met als gevolg dat maatregellocaties overlap vertonen met verscheidene habitattypen en/of leefgebied van habitat- en vogelrichtlijnsoorten. Vastgestelde overlap betekent echter niet per se dat de maatregel in het overlappende habitatype uitgevoerd wordt.

5. Analyse en toetsing soortbescherming

5.1 Inleiding

Binnen het beheerplan voor Sallandse Heuvelrug (Provincie Overijssel, 2016) is geen toetsing opgenomen ten aanzien van soorten en daarom dient het effect op beschermde soorten voor alle maatregelen te worden beoordeeld.

Om alvast een verkenning uit te kunnen voeren van de mogelijke effecten en aandachtspunten hebben we voor de maatregelen beoordeeld of de beoogde locaties van waarde kunnen zijn voor beschermde soorten en of de betreffende soorten gevoelig zijn voor de voorgenomen maatregel.

Om te beoordelen of effecten op soorten kunnen optreden tijdens het uitvoeren van de maatregelen brengen we de aanwezige of te verwachten soorten in beeld met een beschermde status in Overijssel (Staatsblad 2016 en Provincie Overijssel 2016). Om in te kunnen schatten met welke soorten we te maken hebben bij de uitvoering van de voorgenomen maatregelen hebben we diverse bronnen geraadpleegd (NDFP 2017 en eigen gebieds- en soortkennis).

Vervolgens is nagegaan of de beoogde PAS- en beheermaatregelen effect kunnen hebben op beschermde soorten. Wanneer dit het geval is, is nagegaan of er vrijstellingsmogelijkheden zijn. Vrijstelling is mogelijk als de maatregel is opgenomen in een goedgekeurde Gedragscode (bijvoorbeeld Gedragscode Natuurbeheer). In dat geval kan een Ecologisch werkprotocol volstaan, waarin wordt aangegeven hoe zorgvuldig omgegaan kan worden met aanwezige soorten. Als vrijstellingsmogelijkheden ontbreken is er aangegeven welke vervolgstappen nodig zijn.

5.2 Aanwezige soorten

In de nabije omgeving van de maatregelenlocaties zijn volgens onze informatie meerdere beschermde soorten bekend of te verwachten (zie tabel 5.1).

Tabel 5.1 Overzicht van de aanwezige beschermde soorten binnen het Natura 2000-gebied.

Soort	Leefgebied	Voorkomen in maatregelgebieden
Boommarter	Verblijfplaatsen in bomen met holten, foerageergebied in ruim gebied eromheen	Verblijfplaatsen: M1a-1, M3b, M3h-1 en J Foerageergebied: alle gebieden
Das	Burchten in bos, foerageergebied in ruim gebied eromheen	Burchten: M1a-1, M3b, M3h-1 en J Foerageergebied: alle gebieden
Eekhoorn	Nesten in bomen, foerageergebied in ruim gebied eromheen	Nesten: M1a-1, M3b, M3h-1 en J Foerageergebied: alle gebieden
Vleermuizen	Verblijfplaatsen in bomen met holten, foerageergebied in ruim gebied eromheen, bosranden en lanen als migratieroute	Totale leefgebied: M1a-1, M3b, M3h-1 en J
Vogels met jaar- rond be- schermde nes- ten	Nesten in bomen, foerageergebied: bos, heide en weilanden	Nesten: M1a-1, M3b, M3h-1 en J Foerageergebied: alle gebieden

Heikikker	Voortplantingswater: Vennen. Overwinteringsgebied: bos en heide in zone van 300 meter rondom voortplantingswater	Voortplantingswater: M1a-1 en J Winter/foerageergebied: alle gebieden
Kamsalamander	Voortplantingswater: Vennen en poelen. Overwinteringsgebied: in zone van enkele honderden meters rondom voortplantingswater	Voortplantingswater: M1a-1 en J Winter/foerageergebied: alle gebieden
Poelkikker	Voortplantingswater: Vennen en poelen. Overwinteringsgebied: in zone van 200 meter rondom voortplantingswater	Voortplantingswater: M1a-1 en J Winter/foerageergebied: alle gebieden
Hazelworm	Heide, bosranden en open bossen	Alle gebieden
Levendbarende hagedis	Heide en bosranden	Alle gebieden
Zandhagedis	Droge Heide	M3c, M3d, M5a, M5b en F
Aardbeivlinder	Vochtig tot droge graslanden en heide	M3c, M3d, M5a, M5b en F
Zilveren maan	Vochtige graslanden	-

5.2.1 Toelichting op tabel

M1a-1, M3b, M3h-1 en J: *Bos kappen.*

In bosgebieden in M1a-1, M3b, M3h-1, M7a en J kunnen jaarrond beschermde nestplaatsen van Sperwer, Buizerd, Wespindief en Havik en nesten van Eekhoorn aanwezig zijn. Mogelijk zijn daarnaast burchten van Das aanwezig en verblijfplaatsen van Boomarter en vlermuizen in holten van bomen. Tenslotte kunnen ook soorten als Hazelworm en Levendbarende hagedis voorkomen. Soorten genoemd in de tabel gebruiken de bossen ook als foerageergebied.

M3a/b/c/d, M3h-1, M4a, M5a/b en F: *Strooisel verwijderden, plaggen/chopperen, bekalken, begrazing en zoneren recreatie.*

In heidegebieden in bovengenoemde maatregelgebieden kunnen leefgebieden van Levendbarende hagedis, zandhagedis en Hazelworm voorkomen. Daarnaast gebruiken amfibieën de heide mogelijk als overwinteringslocatie. Diverse soorten in bovenstaande tabel gebruiken de heide en jeneverbesstruwelen ook als foerageergebied.

5.3 Mogelijkheden tot vrijstelling

Hierna is uitgewerkt of er vrijstellingsmogelijkheden zijn. Vrijstelling is mogelijk als de maatregel is opgenomen in een goedgekeurde Gedragscode (Wnb Artikel 9.6 lid 5; bijvoorbeeld Gedragscode Natuurbeheer). In dat geval kan een Ecologisch werkprotocol volstaan, waarin wordt aangegeven hoe zorgvuldig omgegaan kan worden met aanwezige soorten. Als vrijstellingsmogelijkheden ontbreken is er aangegeven welke vervolgstappen nodig zijn.

Tabel 5.2. Mogelijkheden tot het toepassen van een Gedragscode voor de PAS-maatregelen.

Maatregel	Verwachte effecten op beschermde soorten	Mogelijkheid toepassen Gedragscode
M1a-1	Ja	Ja

M3a	Ja	Ja
M3b	Ja	Nee
M3c	Ja	Ja
M3d	Ja	Ja
M3h-1	Ja	Nee
M4a	Ja	Ja
M4b	Ja	Ja
M5a	Ja	Ja
M5b	Ja	Ja
M7a	Ja	Nee

Tabel 5.3. Mogelijkheden tot het toepassen van een Gedragscode voor de beheermaatregelen.

Maatregel	Verwachte effecten op beschermde soorten	Mogelijkheid toepassen Gedragscode
B	Ja	Nee
F	Ja	Nee
J	Ja	Ja

5.3.1 Toelichting op tabel

M3a/c/d, M4a en M5a/b: Plaggen, chopperen e.d. van heiden

Voor maatregelen M3a/c/d, M4a en M5a/b kan gewerkt worden conform de Gedragscode Natuurbeheer.

Het opstellen van een Ecologisch werkprotocol is noodzakelijk, waarin de benodigde mitigerende maatregelen uit de Gedragscode worden opgenomen (zie kader 5.1 met tekst op pagina 14 uit de Gedragscode). Geen ontheffing Wet natuurbescherming aan de orde.

M3c, M4b en M5b: Drukbe grazing op heiden

Voor maatregelen M3c, M4b en M5b kan gewerkt worden conform de Gedragscode Natuurbeheer.

Het opstellen van een Ecologisch werkprotocol is noodzakelijk, waarin de benodigde mitigerende maatregelen uit de Gedragscode worden opgenomen (zie kader 5.1 met tekst op pagina 11 uit de Gedragscode). Geen ontheffing Wet natuurbescherming aan de orde.

Kader 5.1 Gedragscode

Diverse organisaties hebben een gedragscode waarin beschreven is hoe schade aan beschermde dieren en planten zoveel mogelijk voorkomen kan worden bij het uitvoeren van activiteiten. Met ingang van 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming in gang getreden (Staatsblad 2016). Onder de nieuwe wet geldt nog steeds vrijstelling van de verbodsbepalingen wanneer gewerkt wordt volgens een goedgekeurde Gedragscode (Wnb Artikel 9.6 lid 5). Wanneer gewerkt wordt volgens een dergelijk goedgekeurde Gedragscode is er geen ontheffing en/of vergunning nodig (Wnb Artikel 3.31 lid 1).

M1a-1, M3b, M3h-1 en J: Omvorming bos naar heide

Maatregelen M1a-1, M3b, M3h-1 en J zijn inrichtingsmaatregelen (maatregel waarbij locatie niet opnieuw bos wordt maar heide). Voor inrichtingsmaatregelen geldt dat het toepassen van de gedragscode Natuurbeheer of Gedragscode Bosbeheer niet mogelijk is. Doordat de maatregelen opgenomen zijn in het Beheerplan volstaat het opstellen van een ecologisch werkprotocol (Wnb Artikel 3.8 lid 7). In een ecologisch werkprotocol worden de eisen vastgelegd voor het zorgvuldig werken en het voorkomen van schade aan beschermde natuurwaarden. Mogelijk dient dit ecologisch werkprotocol voorgelegd te worden aan de Provincie Overijssel.

Beheermaatregel B: Tijdelijk bejagen en wegvangen predatoren

Voor de maatregel is een ontheffingsaanvraag nodig bij de Provincie Overijssel. Tenzij een huidige ontheffing nog geldig en toereikend is.

Beheermaatregel F: Zoneren recreatie op heide

Zodra er concrete planlocaties bepaald zijn van paden die worden verlegd of verwijderd is er nader onderzoek nodig om de effecten van de maatregel te beoordelen. Afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek kan ontheffing aan de orde zijn.

6. Conclusie

6.1 Samenvattende conclusies

Tabel 6.1 Overzicht conclusies en vervolgstap per maatregel.

Maatregel	Vergunningplicht	Gebiedsbescherming		Soortenbescherming	
		Vervolgstap	Gedragcode (Natuurbeheer)	Vervolgstap	
M1a-1	Ja	Uitgebreide effectbeoordeling	Nee	Ecologisch werkprotocol	
M3a	Nee	N.v.t.	Ja	Ecologisch werkprotocol	
M3b	Ja	Uitgebreide effectbeoordeling	Nee	Ecologisch werkprotocol	
M3c	Nee	N.v.t.	Ja	Ecologisch werkprotocol	
M3d	Nee	N.v.t.	Ja	Ecologisch werkprotocol	
M3h-1	Ja	Uitgebreide effectbeoordeling	Nee	Ecologisch werkprotocol	
M4a	Nee	N.v.t.	Ja	Ecologisch werkprotocol	
M4b	Nee	N.v.t.	Ja	Ecologisch werkprotocol	
M5a	Nee	N.v.t.	Ja	Ecologisch werkprotocol	
M5b	Ja	Uitgebreide effectbeoordeling	Ja	Ecologisch werkprotocol	
B	Nee	N.v.t.	Nee	Ontheffingsaanvraag	
F	Nee	Ecologisch werkprotocol	Nee	Nader onderzoek	
J	Ja	Uitgebreide effectbeoordeling	Nee	Ecologisch werkprotocol	

Tabel 6.2 Overzicht noodzaak vergunning en ontheffing.

Maatregel	Globale omschrijving	Nb gebiedsbescherming	Nb soortbescherming
	J = ja N = nee * = onzeker J* = waarschijnlijk wel N* = waarschijnlijk niet ? = niet bekend		
M1a-1	Bos kappen rond intrekgebied Sasbrinkven	J*	N
M3a	Kleinschalig plaggen, chopperen en bekalken	N	N
M3b	Bosomvorming	J*	N
M3c	Verbeteren vegetatiestructuur	N	N
M3d	Begrazing met runderen	N	N
M3h-1	Bos verwijderen	J*	N
M4a	Strooisel verwijderen, plaggen, chopperen en bekalken	N	N
M4b	Drukbegrazing met schapen	N	N

M5a	Kleinschalig plaggen en bekalken	N	N
M5b	Vlakvormig maaien	J*	N
B	Tijdelijk bejagen en wegvangen predatoren	N	J
F	Zoneren recreatie	N	J*
J	Verwijderen bos rondom Kleine plas	J*	N

6.2 Vervolg gebiedsbescherming

- Significant negatieve effecten kunnen niet uitgesloten worden voor maatregelen M1a-1, M3b, M3h-1, M5b en J. Wij adviseren vervolgstappen in de vorm van een uitgebreide effectbeoordeling;
- Negatieve effecten van maatregel F: *Zoneren recreatie op de heide* zijn te verwachten. Deze maatregel is vergunningvrij mits er mitigerende maatregelen getroffen worden. Wij adviseren een ecologisch werkprotocol op te stellen voor deze maatregel. In een ecologisch werkprotocol worden de eisen vastgelegd voor het zorgvuldig werken en het voorkomen van schade aan beschermde natuurwaarden;
- Maatregelen M3a/c/d, M4a/b, M5a en B zijn benoemd en voldoende beoordeeld in het Beheerplan. Effecten zijn uit te sluiten waardoor de maatregelen vergunningvrij zijn. Vervolgstappen in het kader van gebiedsbescherming zijn niet aan de orde.

6.3 Vervolg soortenbescherming

- Voor PAS-maatregelen M3a/c/d, M4a/b en M5a/b geldt dat er gewerkt kan worden conform de Gedragscode Natuurbeheer. Het opstellen van een ecologisch werkprotocol is noodzakelijk, waarin de benodigde mitigerende maatregelen uit de Gedragscode worden opgenomen. Ontheffing Wet natuurbescherming is niet aan de orde;
- Maatregelen M1a-1, M3b, M3h-1 en J zijn inrichtingsmaatregelen. Voor inrichtingsmaatregelen geldt dat toepassen van de gedragscode Natuurbeheer of Gedragscode Bosbeheer niet mogelijk is. Doordat de maatregelen opgenomen zijn in het Beheerplan volstaat het opstellen van een ecologisch werkprotocol. In een ecologisch werkprotocol worden de eisen vastgelegd voor het zorgvuldig werken en het voorkomen van schade aan beschermde natuurwaarden. Mogelijk dient dit ecologisch werkprotocol voorgelegd te worden aan de Provincie Overijssel;
- Voor beheermaatregel B: *Bejagen en wegvangen van predatoren* geldt dat een ontheffingsaanvraag nodig is bij de Provincie Overijssel. Tenzij een huidige ontheffing nog geldig en toereikend is;
- Het zoneren van recreatie (beheermaatregel F) dient verder uitgewerkt te worden in concrete plannen. Aanvullende informatie en onderzoek is nodig om de effecten van de maatregel te beoordelen.

7. Geraadpleegde bronnen

Literatuur

Altenburg & Wymega (2009). Effect van verstoring door wegen en paden op de Korhoenpopulatie van de Sallandse Heuvelrug, Feanwâlden.

Ministerie van EZ (2015). Gebiedsanalyse Sallandse Heuvelrug Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) 042 Natura 2000.

Provincie Overijssel (2017). Omgevingsverordening Overijssel 2017, geldend vanaf 01-01-2017.

RVO (2012). Gedragscode Bosbeheer.

RVO (2016). Gedragscode Natuurbeheer.

RVO (2016) Natura 2000-Beheerplan Sallandse Heuvelrug (042).

Staatsblad van het koninkrijk der Nederlanden (2016). Jaargang 2016, Nr. 34. Wet van 16 december 2015, houdende regels ter bescherming van de natuur (Wet natuurbescherming)

Internet

Gebiedendatabase Natura 2000 (<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000>).

Ministerie van EZ (<http://mineleni.nederlandsesoorten.nl>).

Ministerie van EZ (2016). (<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur-en-biodiversiteit/inhoud/nieuwe-natuurwet>).

NDFF Uitvoerportaal (<https://ndff-ecogrid.nl>).

Provincie Overijssel (2017). Atlas van Overijssel (http://gisopenbaar.overijssel.nl/viewer/app/atlasvanoverijssel_basis/v1).

Provincie Overijssel (2017). (<http://www.overijssel.nl/thema's/natuur-en-landschap/wet/>).

Ravon.nl (website met soortinformatie over reptielen, amfibieën en vissen)

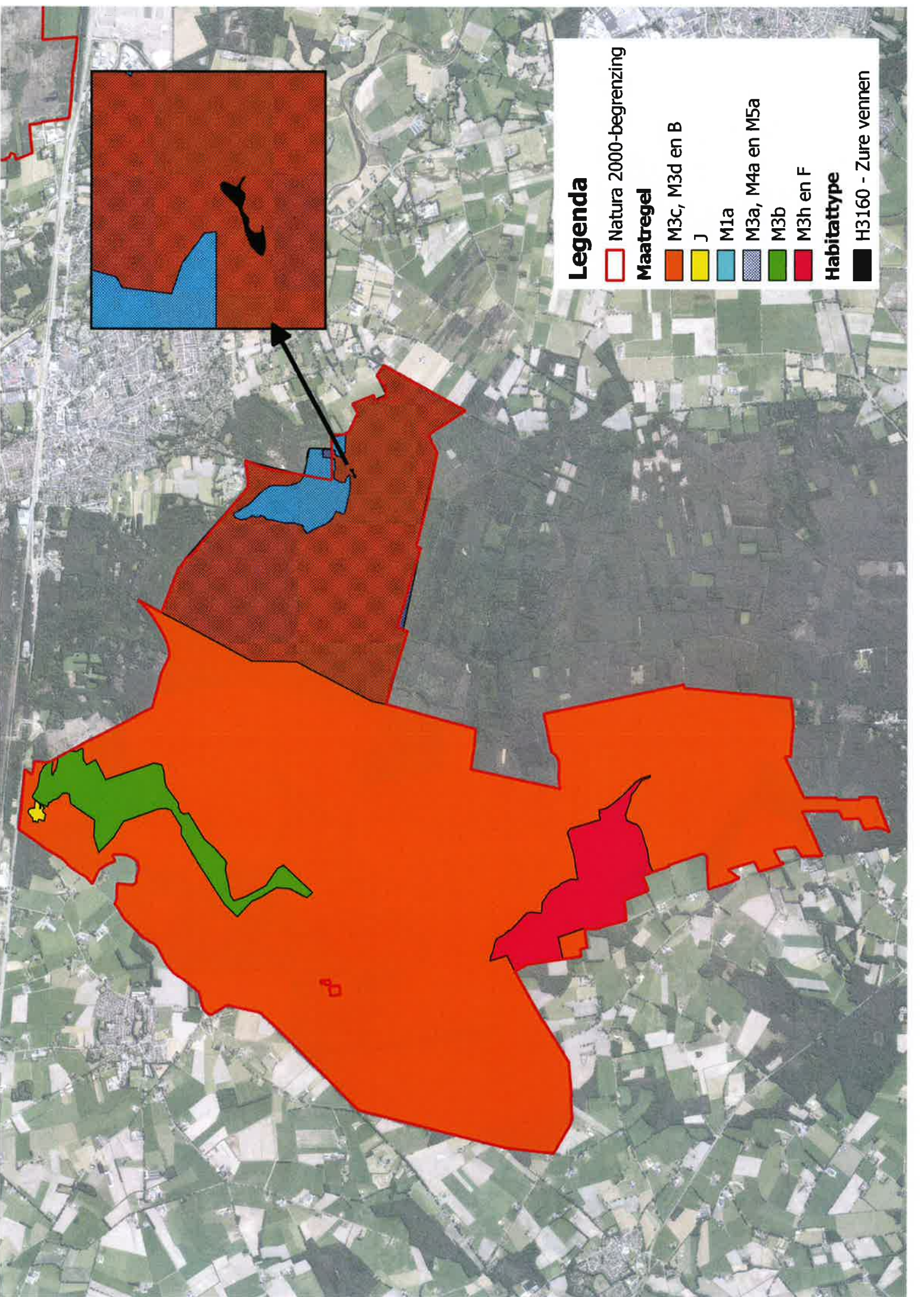
Soortenbank.nl (website met soortinformatie)

Zoogdiervereniging.nl (website met soortinformatie over zoogdieren)

Bijlagen

Bijlagen

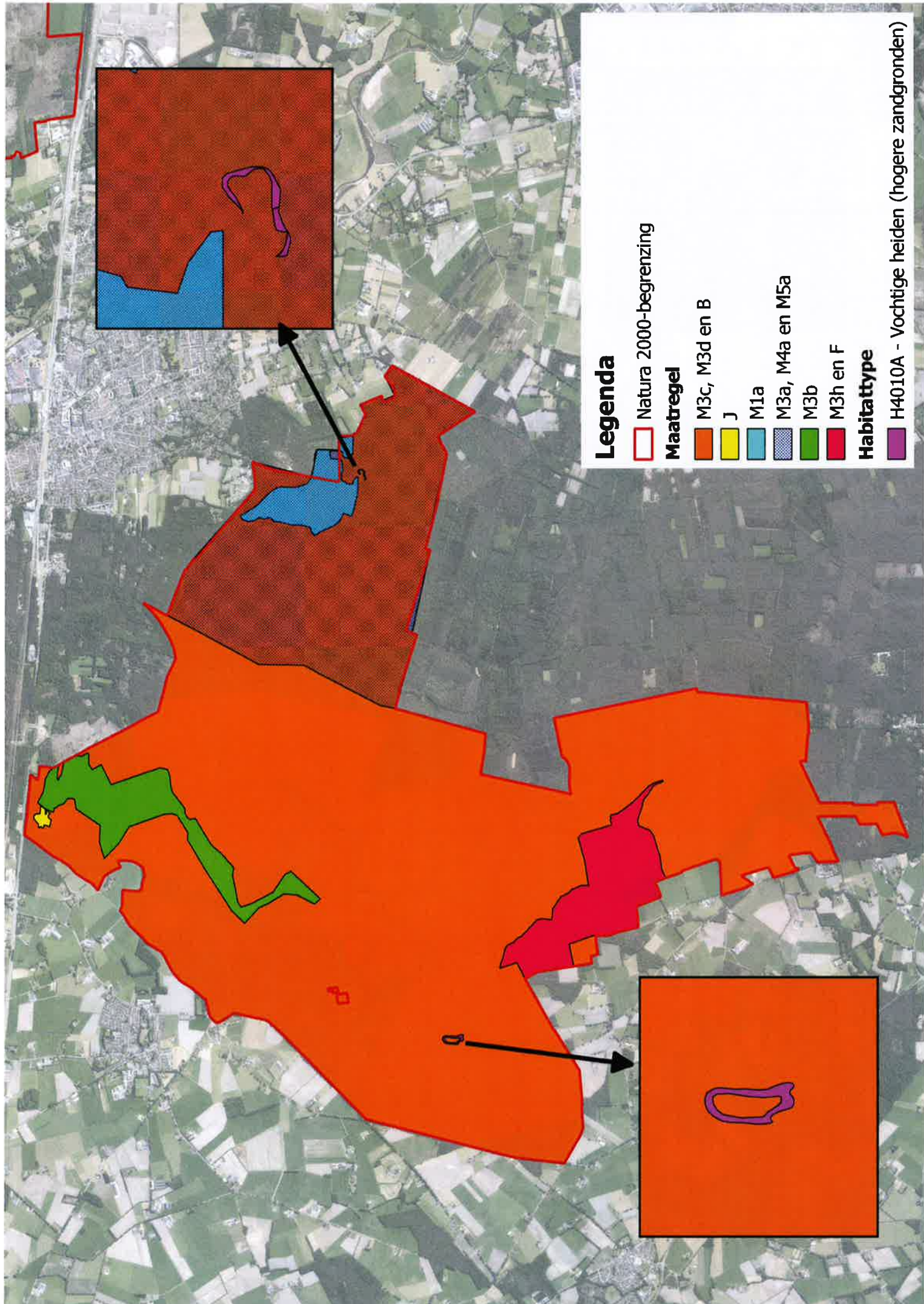
Bijlage 1 - Verspreiding Natura 2000-doelen

Legenda

- Natura 2000-begrenzing
- Maatregel
  - M3c, M3d en B
  - J
  - M1a
  - M3a, M4a en M5a
  - M3b
  - M3h en F
- Habitattype
  - H3160 - Zure vennen

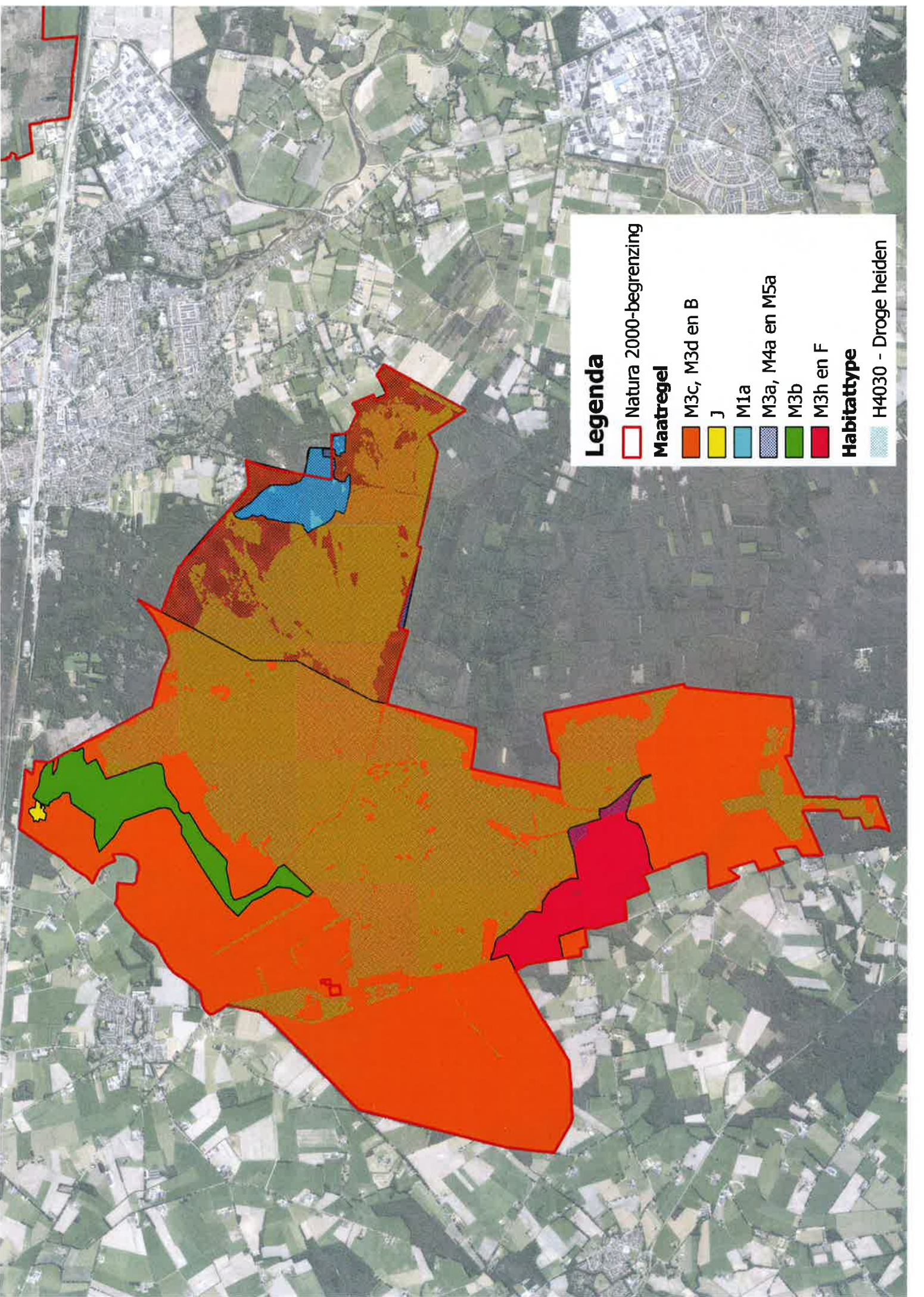

Legenda

- Natura 2000-begrenzing
- Maatregel**
- M3C, M3d en B
- J
- M1a
- M3a, M4a en M5a
- M3b
- M3h en F
- Habitatype**
- H4010A - Vochtige heiden (hogere zandgronden)

Legenda

□ Natura 2000-begrenzing

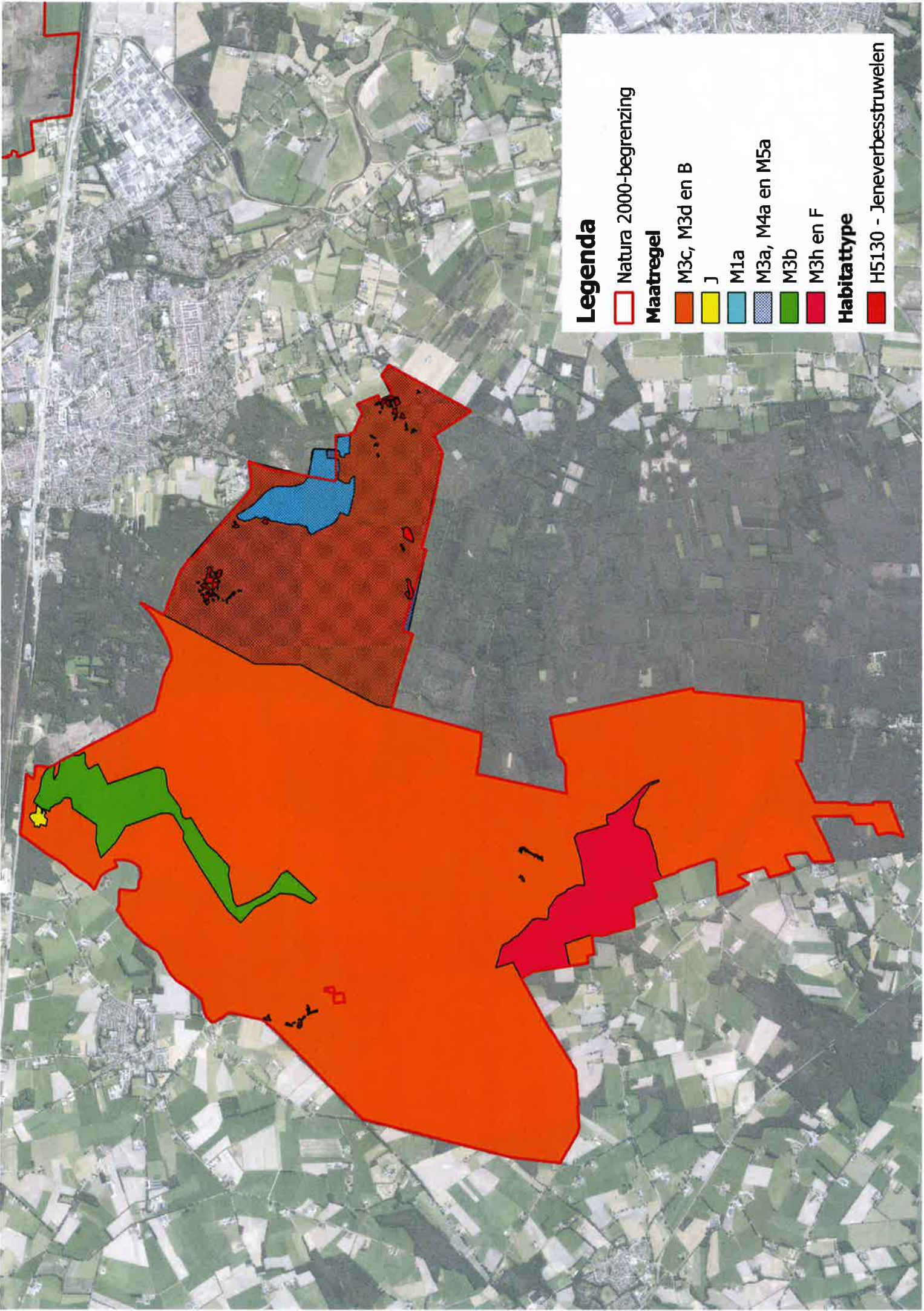
Maatregel

- M3c, M3d en B
- J
- M1a
- M3a, M4a en M5a
- M3b
- M3h en F

Habitattype

- H4030 - Droge heiden

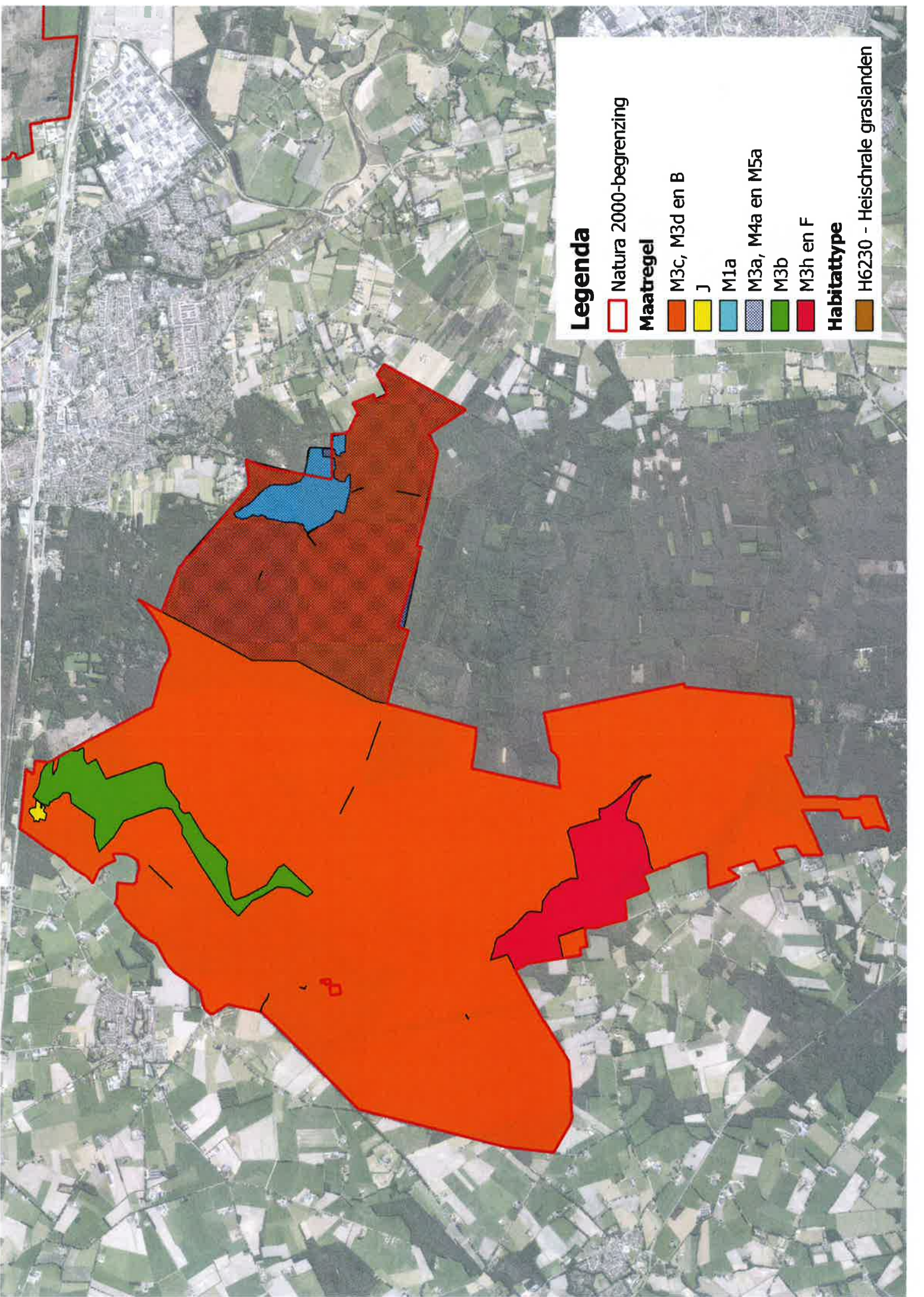

Legenda

- Natura 2000-begrenzing
- Maatregel**
  - M3c, M3d en B
  - J
  - M1a
  - M3a, M4a en M5a
  - M3b
  - M3h en F
- Habitattype**
  - H5130 - Jeneverbesstruwelen

Legenda

 Natura 2000-begrenzing

Maatregel

 M3c, M3d en B

 J

 M1a

 M3a, M4a en M5a

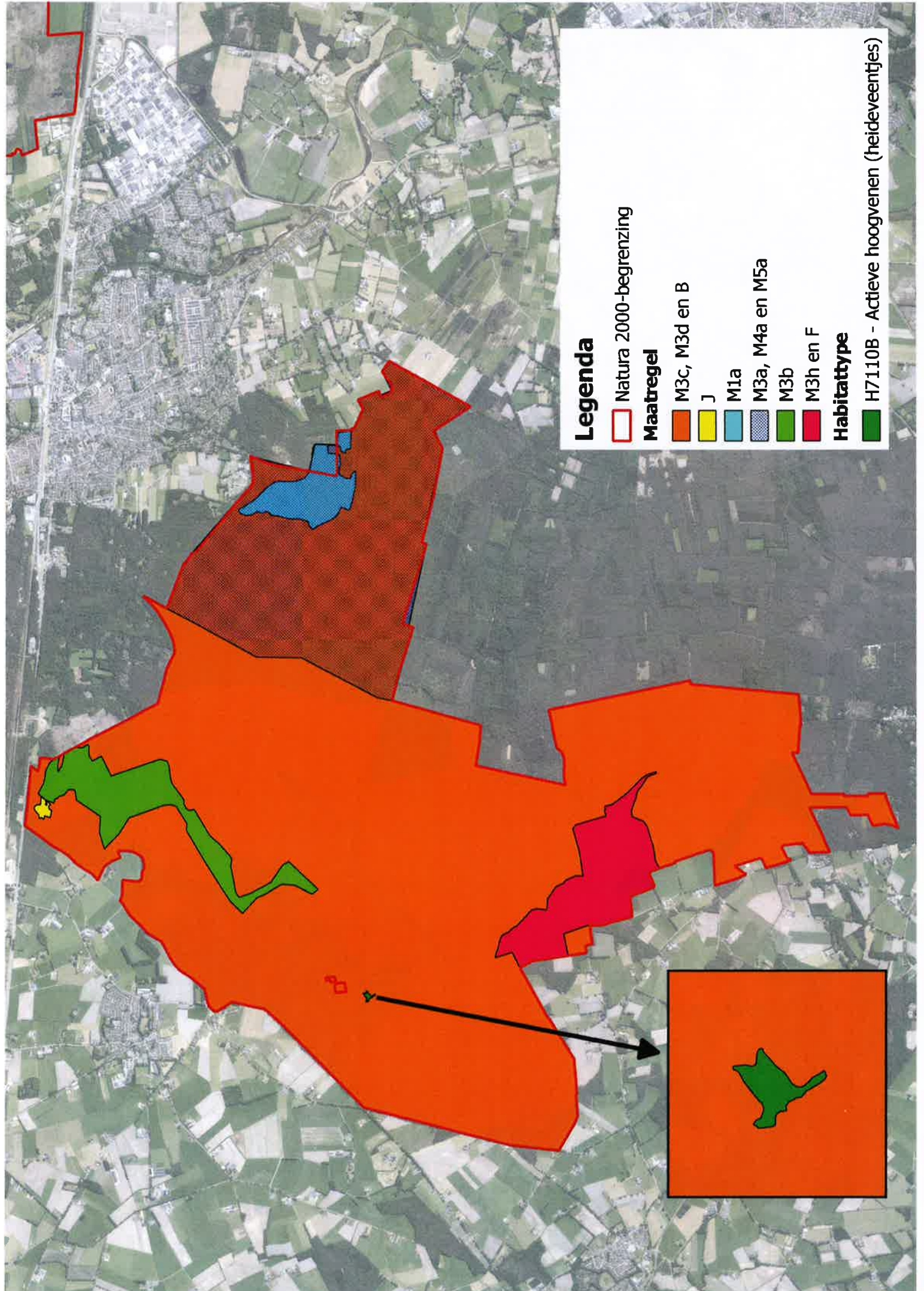
 M3b

 M3h en F

Habitattype

 H6230 - Heischrale graslanden

Legenda

 Natura 2000-begrenzing

Maatregel

 M3c, M3d en B

 J

 M1a

 M3a, M4a en M5a

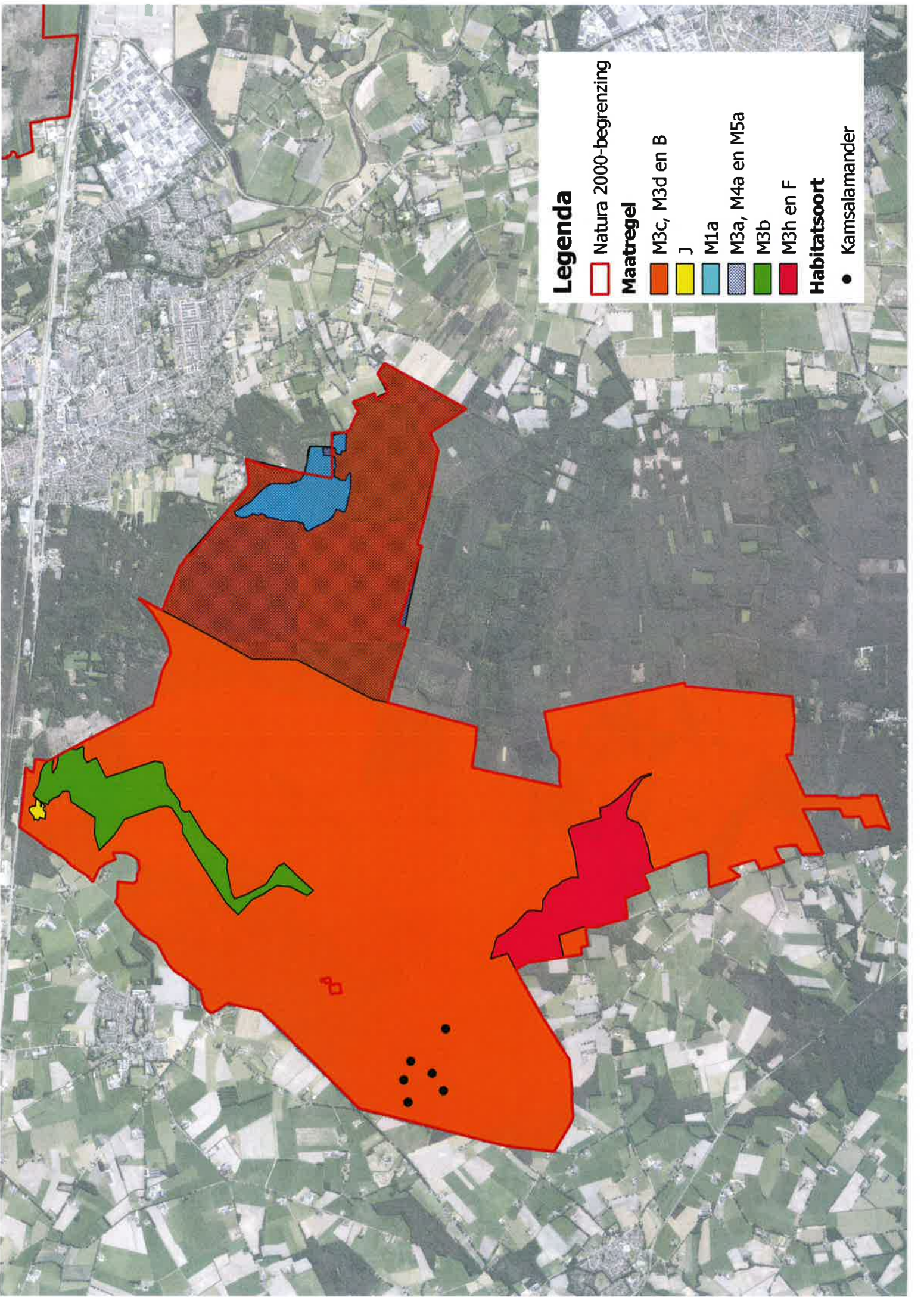
 M3b

 M3h en F

Habitatype

 H7110B - Actieve hoogvenen (heideveentjes)

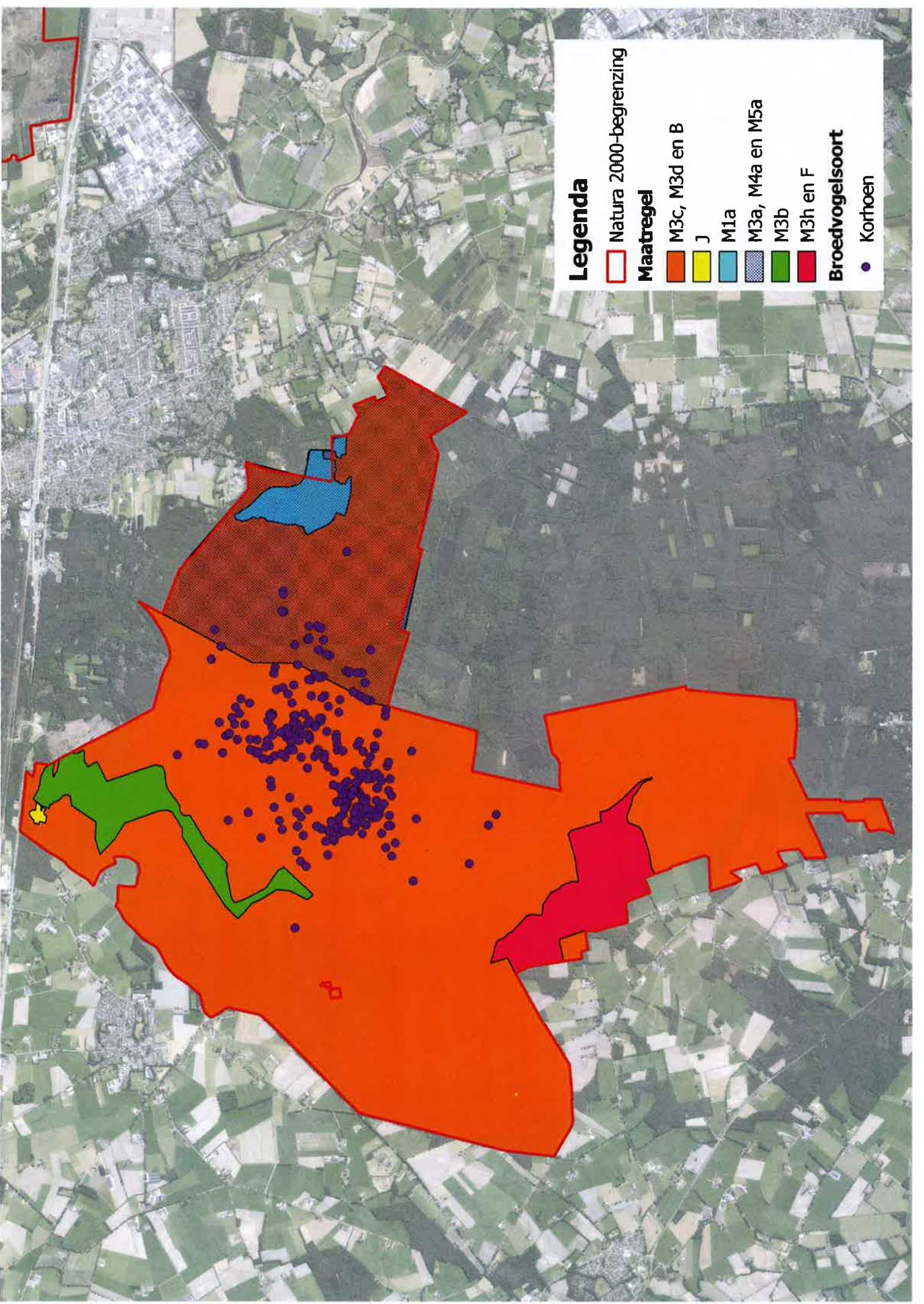

Legenda

- Natura 2000-begrenzing
- Maatregel**
- M3c, M3d en B
- J
- M1a
- M3a, M4a en M5a
- M3b
- M3h en F
- Habitatsoort**
- Kamsalamander

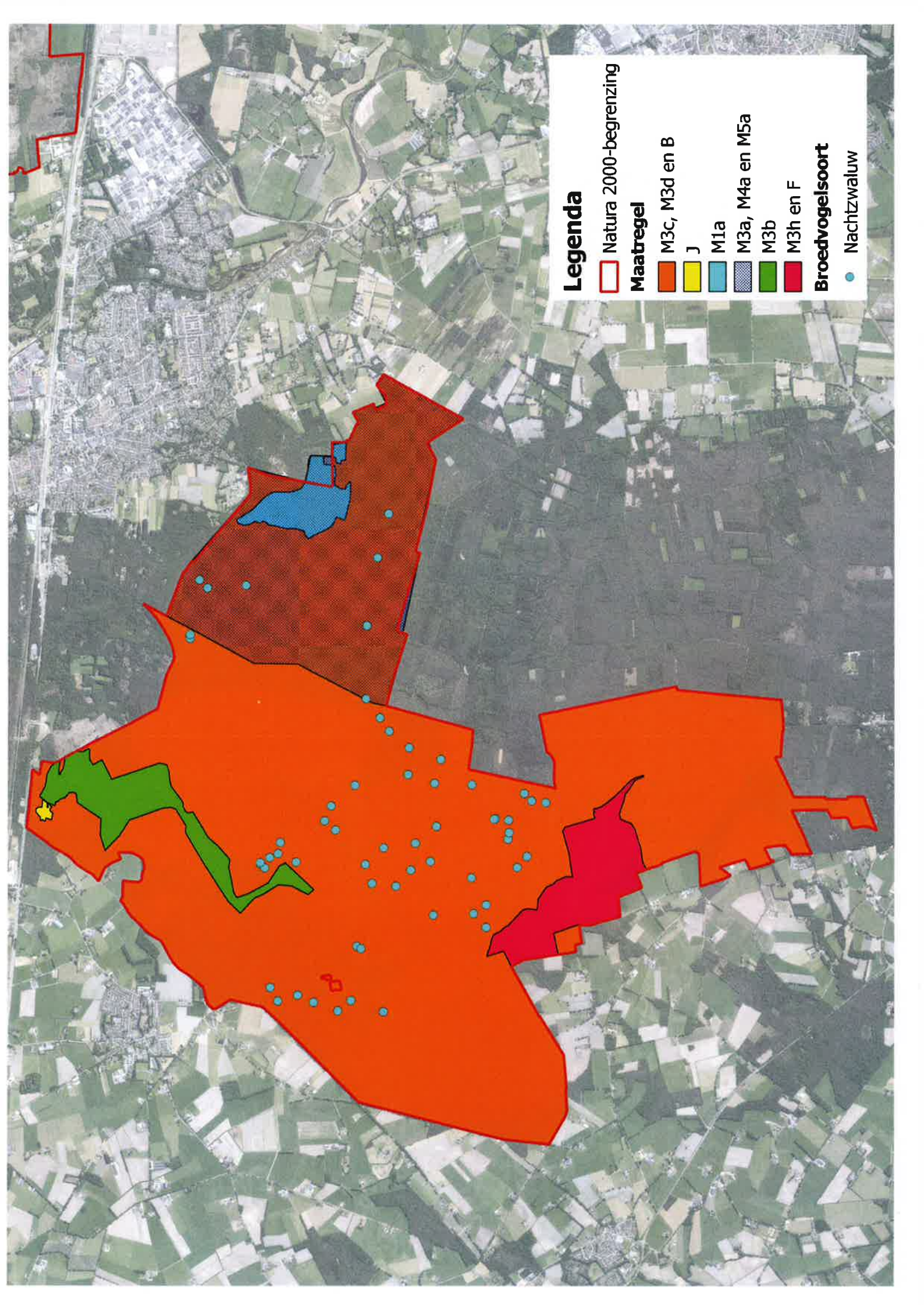

Legenda

- Natura 2000-begrenzing
- Maatregel
  - M3c, M3d en B
  - J
  - M1a
  - M3a, M4a en M5a
  - M3b
  - M3h en F
- Broedvogelsoort
  - Korhoen

Legenda

 Natura 2000-begrenzing

Maatregel

 M3c, M3d en B

 J

 M1a

 M3a, M4a en M5a

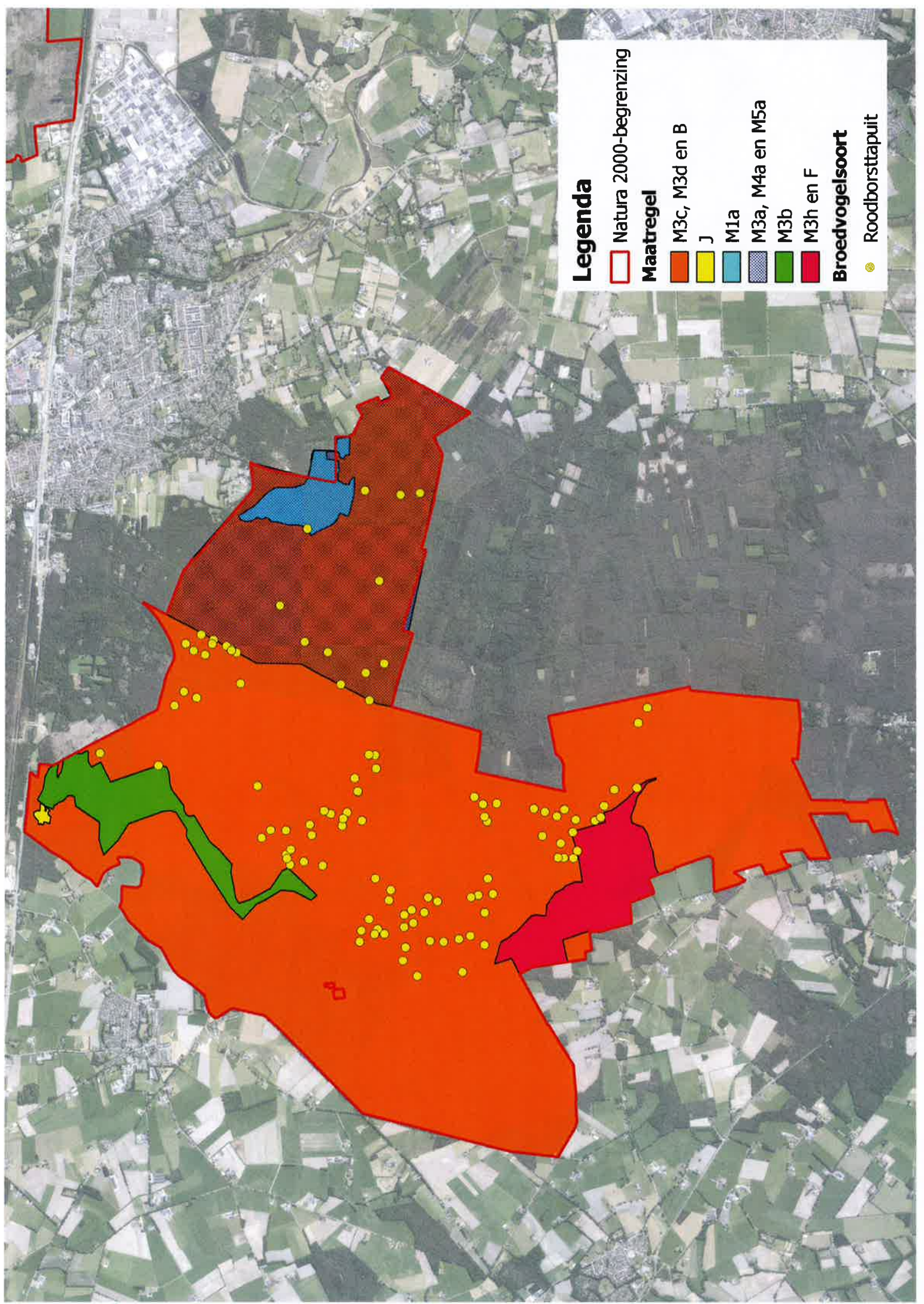
 M3b

 M3h en F

Broedvogelsoort

 Nachtzwaluw

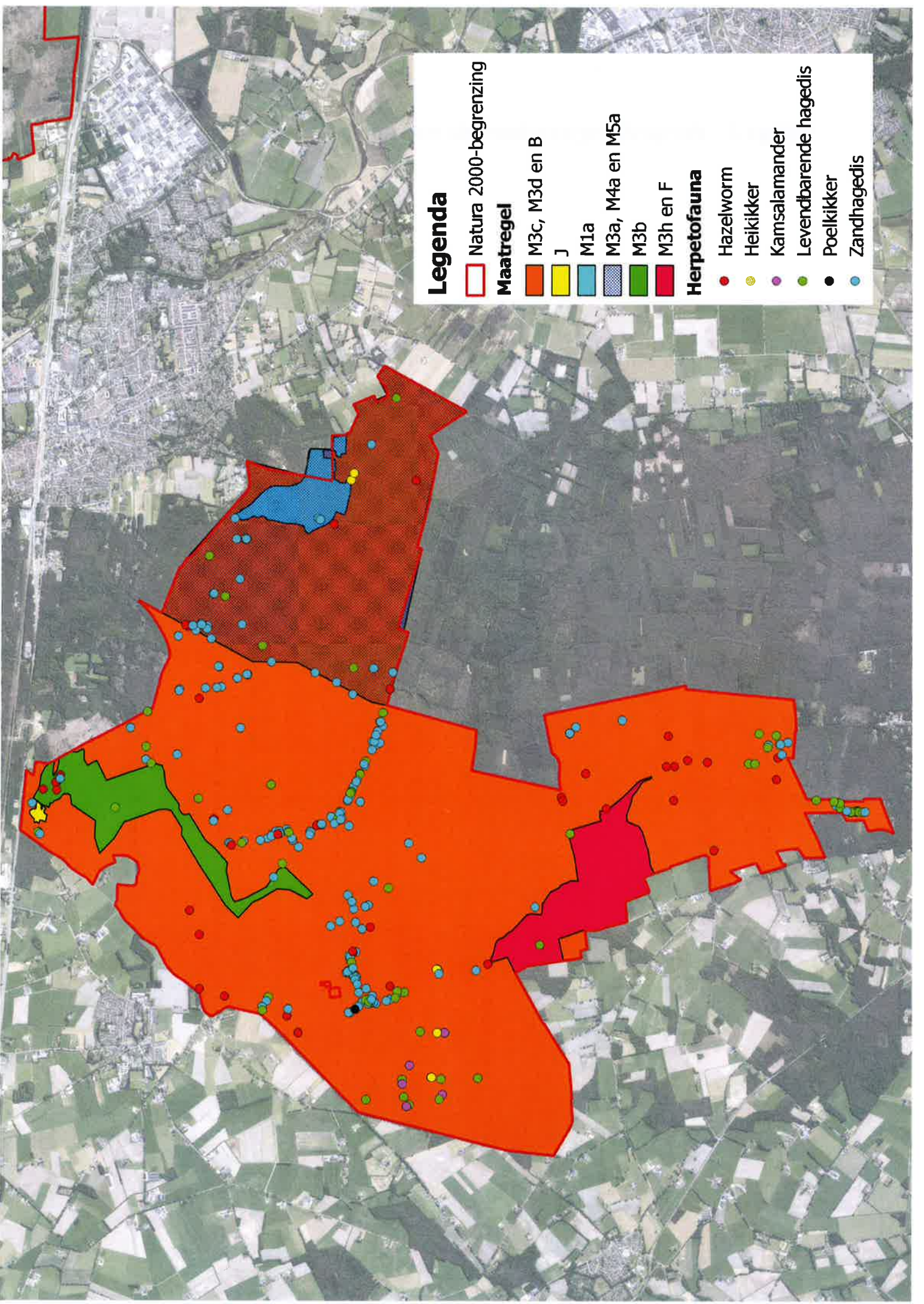

Legenda

- Natura 2000-begrenzing
- Maatregel
  - M3C, M3d en B
  - J
  - M1a
  - M3a, M4a en M5a
  - M3b
  - M3h en F
- Broedvogelsoort
  - Roodborsttapuit

Bijlage 2 - Verspreiding beschermde soorten

Legenda

□ Natura 2000-begrenzing

Maatregel

■ M3c, M3d en B

■ J

■ M1a

■ M3a, M4a en M5a

■ M3b

■ M3h en F

Herpetofauna

● Hazelworm

● Heikikker

● Kamsalamander

● Levendbarende hagedis

● Poelkikker

● Zandhagedis

Legenda

 Natura 2000-begrenzing

Maatregel

 M3c, M3d en B

 J

 M1a

 M3a, M4a en M5a

 M3b

 M3h en F

Zoogdieren

 Boommarter

 Das

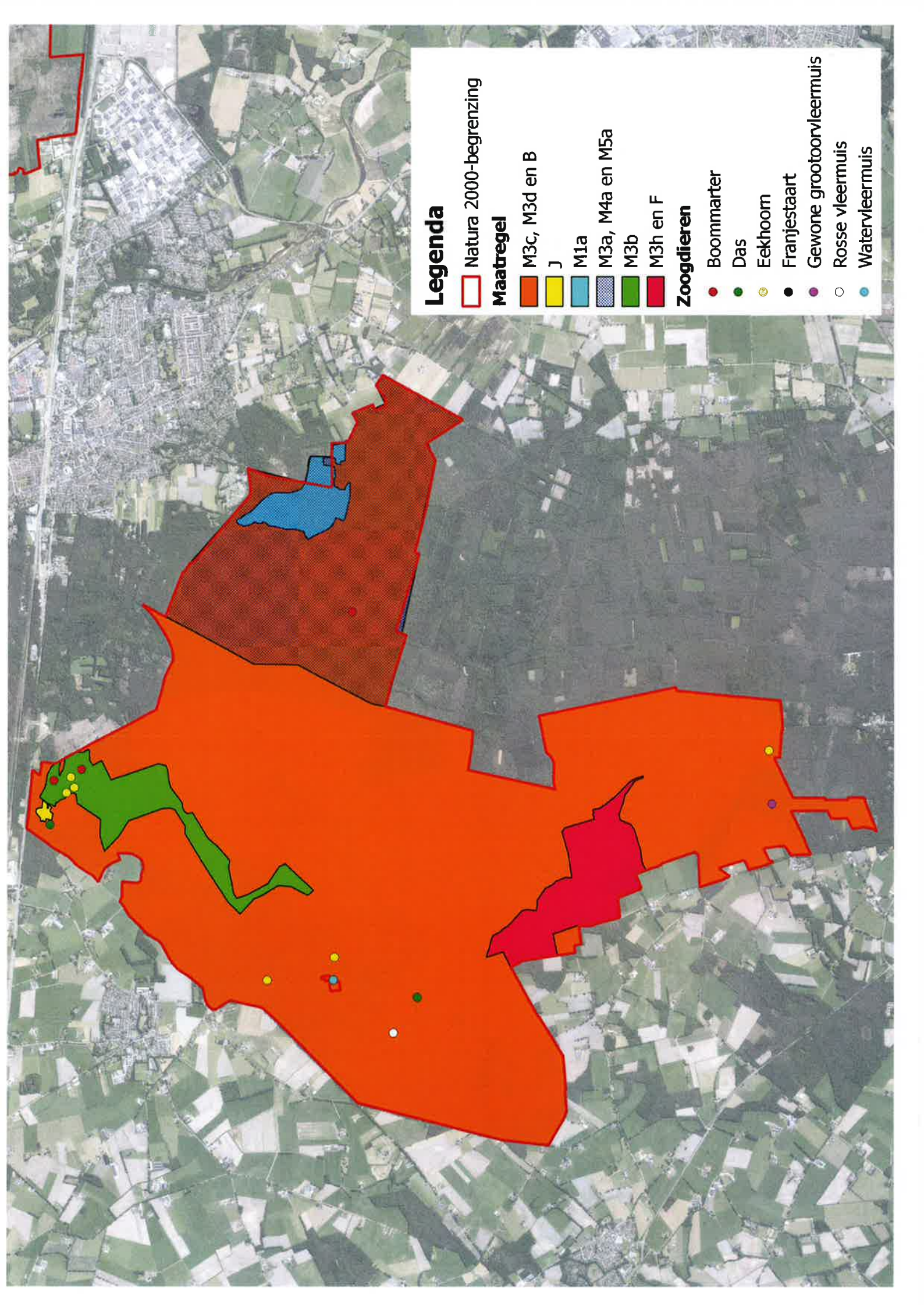
 Eekhoorn

 Franjestaart

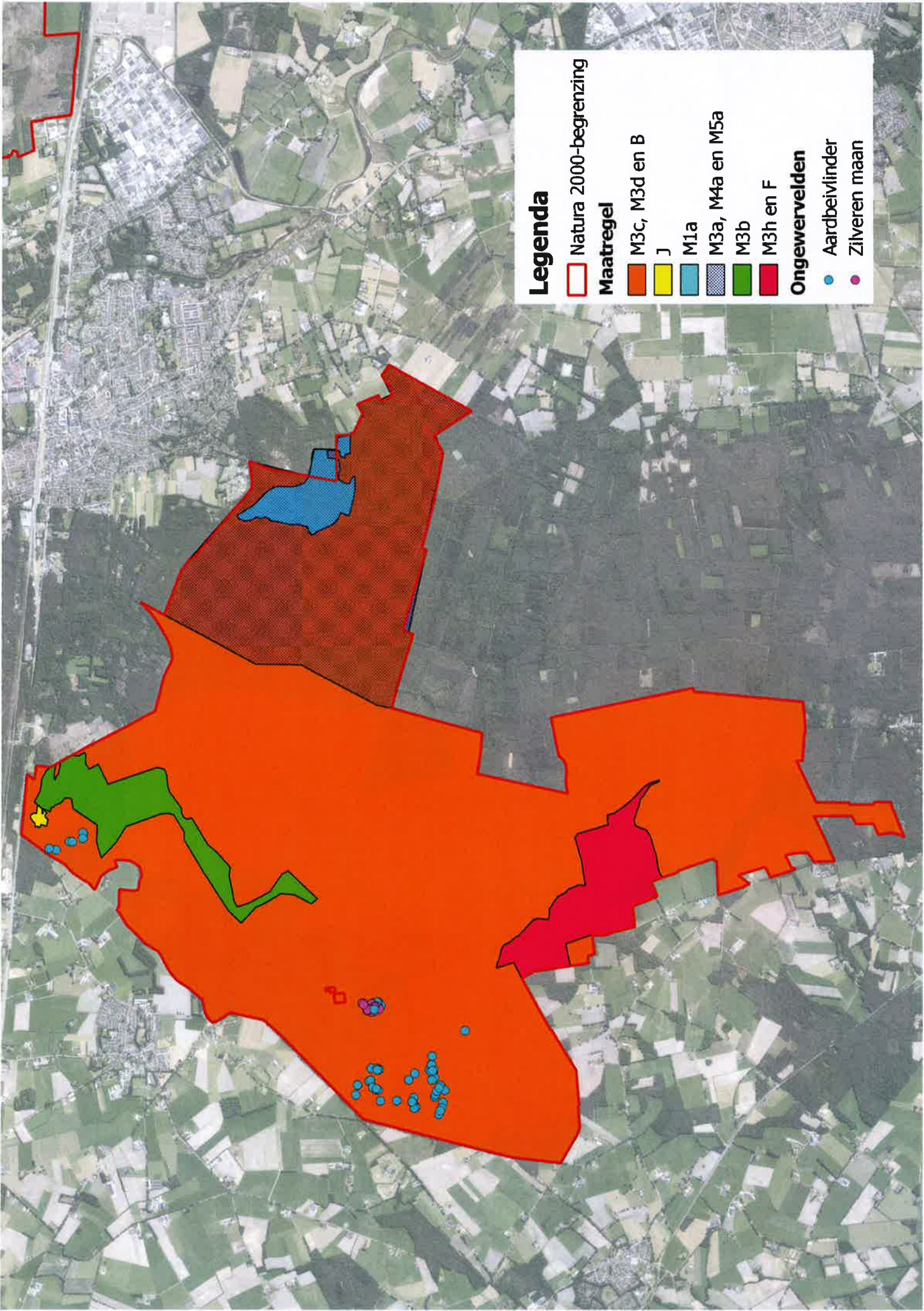
 Gewone grootvleermuis

 Rosse vleermuis

 Watervleermuis

Legenda

 Natura 2000-begrenzing

Maatregel

 M3c, M3d en B

 J

 M1a

 M3a, M4a en M5a

 M3b

 M3h en F

Ongewervelden

 Aardbeivlinder

 Zilveren maan

Legenda

□ Natura 2000-begrenzing

Maatregel

■ M3c, M3d en B

■ J

■ M1a

■ M3a, M4a en M5a

■ M3b

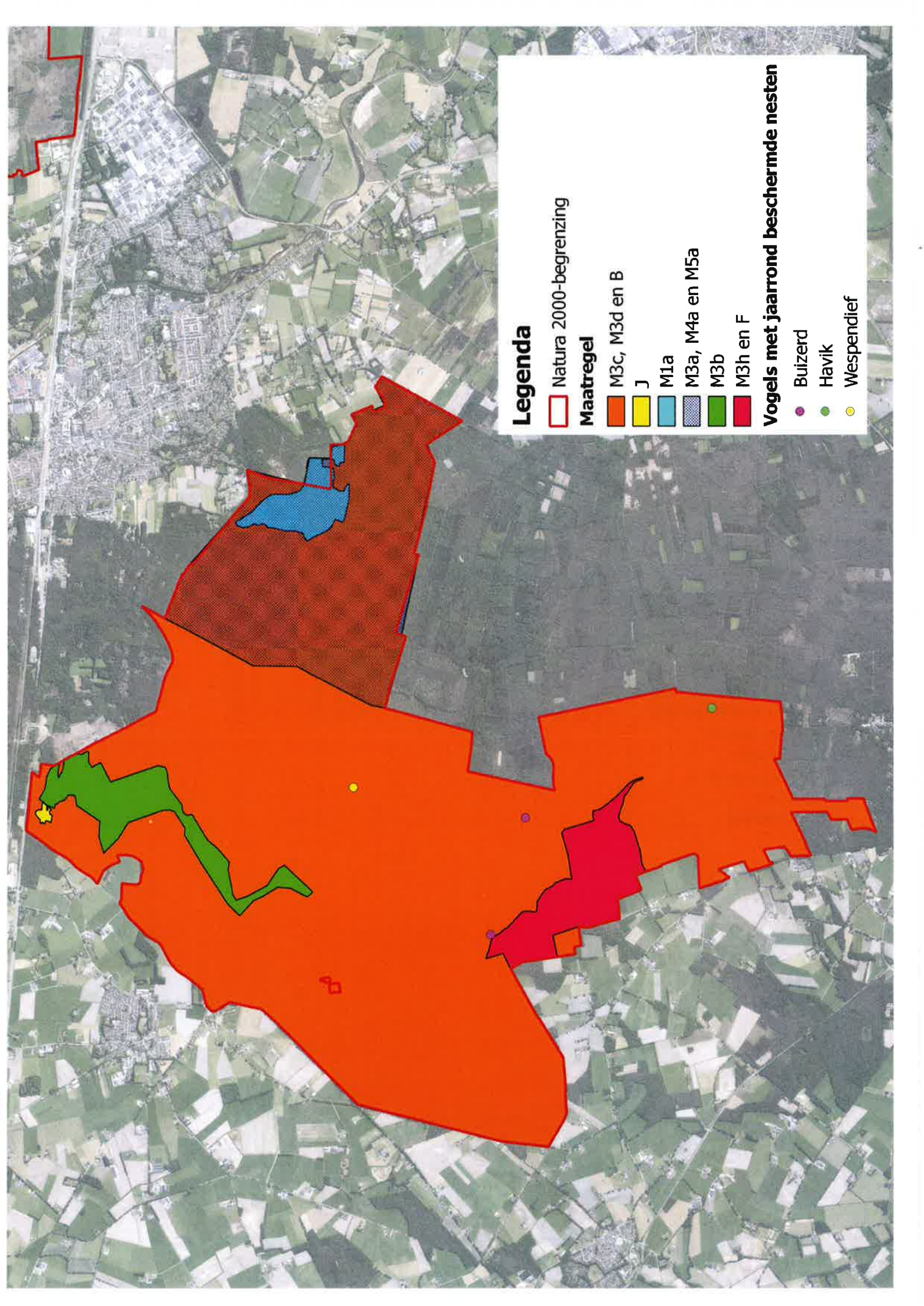
■ M3h en F

Vogels met jaarrond beschermde nesten

● Buizerd

● Havik

● Wespindief

Bijlage 3 Effectenindicator Sallandse Heuvelrug

Storingsfactor	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
Kamsalamander	■	■	■	■	...	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Korhoen (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Nachtzwaluw (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Roodborsttapuit (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Habitatype 3160	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Habitatype 4010	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Habitatype 4030	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Habitatype 5130	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Habitatype 6230	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Habitatype 7110	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

■	zeer gevoelig
■	gevoelig
■	niet gevoelig
☒	n.v.t.
...	onbekend

Bewuste verandering soortensamenstelling
 Verandering in populatiedynamiek
 Verstoring door mechanische effecten
 Optische verstoring
 Verstoring door trilling
 Verstoring door licht
 Verstoring door geluid
 Verandering dynamiek substraat
 Verandering overstromingsfrequentie
 Verandering stroomsnelheid
 Vernatting
 Verdroging
 Verontreiniging
 Verontreiniging
 Verzanding
 Verzoeting
 Vermesting door stikstof uit de lucht
 Verzuring door stikstof uit de lucht
 Versnippering
 Oppervlakteverlies

Bijlage 4 Melding boswet

Dag Ben,

We hebben zojuist het volgende besproken.

Staatsbosbeheer is onder de nieuwe wet natuurbescherming niet meldingsplichtig voor vellingen boswet. Verder gaf jij aan dat in de wet al is opgenomen dat vellingen die als herstelmaatregel in het PAS programma zijn opgenomen al vrijgesteld zijn van meldings- en van herplantingsplicht.

Afspraak die in het vergunningsverleningsoverleg provincie/ staatsbosbeheer is gemaakt:

- SBB maakt een overzichtskaart waar bos zal worden gekapt en meldt dit in het vergunningverleningsoverleg.
- Voor 1 februari 2018 (en de daarop volgende jaren) maakt SBB een overzicht waar daadwerkelijk is gekapt.

Mocht je nog aanvullingen hebben, dan hoor ik dat graag.

Met vriendelijke groet,

Marlies Ellenbroek (ir, Msc)
Projectleider PAS Overijssel

Staatsbosbeheer

Afdeling projecten | Binnensingel 3 | 7411 PL Deventer

Postbus 6 | 7400 AA Deventer

T 0570 747 100 | M +31 6 51 207 151

M.Ellenbroek@staatsbosbeheer.nl | www.staatsbosbeheer.nl

 @staatsbosbeheer | facebook.com/staatsbosbeheer | staatsbosbeheer1 | staatsbosbeheer

Aanwezig op ma tot en met do

Magische momenten: **Het zit in onze natuur.**

Kijk op <http://bit.ly/VjXti3>

